

דרישה וחקירה

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: lintop200@gmail.com

תוכן הענינים

'דובבות שפתי חיים' (עמ' 2): בדיני האוכל בשוק.
'אורות אילת השחר' (עמ' 3): בהזדמנות כשהיה ענין שהיו בו חילוקי דעות בענין ציבורי, אמר רבינו: על הגרמ"י ליפקוביץ אני יודע שדעתו נקיה וכולו לשם שמיים ללא כל נגיעות □ המכתב שכתב רבינו לגר"י נויבירט בענין תוספת שבת.

'מתיקות התורה' (עמ' 4): מתי מצוה לזמור אילן בשביעית? □ נולדה בת והאם נתנה לה שם, והאב רוצה לקרוא לה שם אחר.

מדור חדש: 'אוצרותיהם אמלא' (עמ' 5): היינו נדהמים מול הפלא שהתרחש בחדר. אך בחורים אמריקאים של אותם ימים נשארנו, ואחד מאיתנו שאל בתחינה: "רבי אולי תגלה לנו את ה'קוסמות'?" ... היה ברור לנו שיש כאן איזו המצאה גאונית, איזשהו קסם מדהים, והיינו נחושים ללמוד אותו בעצמנו...

'מתיקות שבת הארץ' (עמ' 6): אחרי שמונה שעות יצאה בתיה מהניתוח כשתחבושות גדולות מכסות את עיניה, ולאחר כמה ימים של התאוששות, הוסרו התחבושות, ולפתע היא החלה לראות כאחד האדם...

'פניני פרשת השבוע' (עמ' 8): הרב הבין כי אכזריותם ורשעותם של החיילים אינן יודעות שובעה, ובכל מקרה, הואיל וכבר גזרו את דינו למוות - כך יעשו. לא נותר לו אלא לבקש: 'אם כך נגזר עליי - מוכן ומזומן אני להיהרג. אולם בקשה קטנה לי אליכם, נא מלאו את בקשתי האחרונה'...

'נפלאים מעשיר' (עמ' 10): רבי חיים ניכנס לדירה והתחיל להסתובב בתוכה. הריח בכל פינה ופינה עד שהגיע ליד אחד הארונות, נעצר וקרא: מהארון הזה אני מרגיש את ריח גן עדן שעלה באפי...

'ליקוטים וסיפורים נפלאים' (עמ' 11): בהגיע תורו של השוחט העיף מבט בפני הצדיק - והתעלף... היה זה האורח אותו גירש בבזיון מחצרו, ואף לא הניחו ללון באסם! פרצה מהומה, היזו עליו מים. בפיק ברכיים עמד על רגליו...

'סיפור ושאלה בצידו' (עמ' 13): מיד אחרי שחרית פנה אל עבר משרדו של דוד חברו, ושאלו האם הוא עומד לקנות בית בן שש קומות? דוד היה מופתע מהשאלה, והשיב לו, 'מי גילה רז זה לך', האם התגלה הדבר? שמואל הוסיף ושאלו, האם בנין זה נמצא בקרן רחובות על ידי כיכר גדולה? כעת דוד כבר היה מופתע לגמרי...

'שתולים בבית ה' (עמ' 16): תמצית השיטה ב-10 משפטים □ מה בין משמעת למוטיבציה?

'עשרה מי יודע' (עמ' 5): כיצד יכל הסלע לסרב להוציא מימיו?

'שלום לאוהבי תורתך' (עמ' 19): מי הכה את עוג מלך הבשן?

'שמחת התורה' (עמ' 20): האם אדם קודם לבהמה בשתייה? □ כיצד

נכשל משה רבינו במי מריבה? והרי זיכה את הרבים!

'אוצר היסודות והחקירות' (עמ' 17): איסורי הנאה - אינם 'ממון' □

בלשון אכילה □ פת שנאפתה בהם □ חצי שיעור באיסורים.

המדורים הנפלאים: 'אכסוף נועם שבת' (עמ' 18) □ 'מרגליות שאול' (עמ' 21) □ 'שביבי חיים' (עמ' 22)

'ביאורי תפילה' (עמ' 23) □ 'מחודדים בפיר' (עמ' 24)

דובבות שפתי חיים

תשובות מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

נערך עם מראי מקומות והוספות, ע"י הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס 'בית מתתיהו' ו'מועדי הגר"ח' באדיבות מכון יגס אני אודך, בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

תשובה: אין חילוק.

והב"ח חו"מ ס' ל"ד אות ל', חילק בין אוכל והולך ליושב ע"ש, וכ"כ באורים ותומים ס' ל"ד ס"ק ל"ח ובס' עינים למשפט קידושין מ' ע"ב ובשו"ת הרב"ז ח"א ס' כ"א או"ב, ובשו"ת אפרקסתא דעניא ח"א ס' קע"ז או"ג, ובס' אור אברהם ת"ת ס' י"ח, ובחי' היעב"ץ קידושין מ' ע"ב, ועמש"כ בשו"ת חוקי חיים להגר"א שלזינגר ס' ל"ג, ובקונ' שלמי חיים אות ט"ז ע"ש, ומה שהארכנו בזה בספר גם אני אודך מתשובתי, חלק ד' ע"ש, ועיין עוד בספר גם אני אודך תשובות הגר"ב דדון חושן משפט סימן י"ז.

אוכל בשוק בזה"ז אם נפסל

שאלה: אם אוכל בשוק בזה"ז נפסל לעדות די"ל שכבר רבים אוכלים בשוק, ואי"ז בושא.

תשובה: לא אוכלים בשוק.

ובשו"ת חוקי חיים להגר"א שלזינגר ס' נ"ג כתב דבזה"ז י"ל שלא נפסל לעדות שכבר נפרץ. וכ"כ בשו"ת דבריך יאיר ח"ב ס' ל"ד ובס' אוצר המשפט ח"ב עמ' רפ"ג, ועמש"כ בשו"ת דודאי אשר ח"ג ס' כ"ב, אולם בשו"ת משנה הלכות חט"ו ס' ס"ב, שגם בזה"ז נפסל לעדות ע"ש, ובקונ' שלמי חיים אות כ', ומה שכתבתי בספר גם אני אודך מתשובתי, חלק ד' ע"ש.

אוכל בחדר המתנה

שאלה: האוכל בשוק שדומה לכלב ופסול לעדות, אם נוהג בתוך בית ציבורי כגון בחדר המתנה של קופת חולים.

תשובה: ע"י בכורות מ"ד ע"ב.

כן השיב מרן בס' שאלת רב כרך א' ח"א פי"א תשו' ה' ע"ש. ועמש"כ בזה בשו"ת מחקרי ארץ ח"ו חו"מ ס"ב ובקונ' שלמי חיים אות ל"א ע"ש.

מוציץ סוכריה בשוק

שאלה: המוצץ סוכריה בשוק אם פסול לעדות די"ל כיון שאין ניכר אכילתו אין פסול.

תשובה: גם שאין ניכר אין לעשות.

וכן השיב מרן בקובץ אליבא דהלכתא גליון כ"ח עמ' כ"ד ע"ש, וכיו"ב השיב מרן בספרי מועדי הגר"ח ח"א תשו' תק"ד, אם מותר למצוץ סוכריה חוץ לסוכה למקפידים אכילת עראי והשיב אין ראוי ע"ש, ובס' כל משאלותיך עמ' רפ"ד בשם מרן הגר"ח קניבסקי שסיפר שבילדותו מצץ סוכריה בשוק כשהלך עם החזו"א, והחזו"א א"ל ע"ז אוכל בשוק ועמש"כ עוד בזה בס' ויהי בנסוע עמ' ר"ד ע"ש, ובשו"ת דברי בניהו ח"ה חו"מ ס' כ"ו.

קטנים אוכלים בשוק

שאלה: האוכל בשוק דומה לכלב אם זהו גם בקטנים די"ל שכך הרגילות אצלם.

תשובה: גם בקטנים.

וכן חזינן מהחזו"א הנ"ל דס"ל דאף בקטנים הוא אוכל בשוק, ובס' מעדני יו"ט ח"ב ס' נ"ח כתב לעורר עפ"ז לחנך קטנים שלא יאכלו בשוק, ועי' בקונ' שלמי חיים אות מ"ב מש"כ בזה.

גדר שוק ברשות הרבים

שאלה: מה מוגדר שוק לעניין שלא לאכול שם אם רחובות ראשיים, או גם רחוב צדדי הוי שוק שלפעמים עוברים שם.

תשובה: בכל מקום שמצוי אנשים עוברים.

כן השיב מרן בס' דולה ומשקה עמ' ק"ז ע"ש. ובס' מפי"א מעדות ה"ה, דאוכל בשוק שיש בו רוב עם ולא קצת עוברים ושבים ובס' פנים במשפט חו"מ ס' ל"ד ס' י"ח, ובסמ"ע חו"מ ס' ל"ד ס"ק מ"ד, ובס' טל תורה להגר"מ אריק קידושין מ' ע"ב ובשו"ת הרב"ז ח"א ס' כ"א או"ב ובשו"ת דברות אליהו ח"ו ס' צ"ד ע"ש, ועי' בשו"ת שיח יצחק ח"א ס' תע"ט אם כשאוכל בלילה שלא רואים נפסל, ועיין מה שכתב בספר גם אני אודך תשובות הגר"מ ש' דיין, חלק א' סימן כ"ז.

בדיני האוכל בשוק

האוכל בשוק - הרי זה דומה לכלב; ויש אומרים: פסול לעדות. אמר רב אידי בר אבין: הלכה כיש אומרים (קידושין מ, ב).

הבזויים, פסולים לעדות מדבריהם; והם האנשים שהולכים ואוכלים בשוק בפני כל העם וכו', שאין מקפידים על הבושת, שכל אלו חשובים ככלב ואין מקפידים על עדות שקר. ומכלל אלו המקבלים צדקה מהעובדי כוכבים בפרהסיא, אף על פי שאיפשר להם שיזונו בצנעא מבזים עצמם ואינם חוששים, כל אלו פסולים מדבריהם (רמב"ם פי"א מהל' עדות ה"ה, שו"ע חו"מ סי' לד סי"ח).

אכילה בפארקים ובגינה ציבורית

שאלה: האם מותר לכל המשפחה לאכול ארוחת ערב בגינה ציבורית שאין כ"כ אנשים עוברים.

תשובה: אולי וצ"ע.

כן השיב מרן בס' שאלת רב כרך א' ח"א פי"א תשובה ב'. ועמש"כ בזה בשו"ת שאלת שלום ח"א ס' ס"ט ובס' ויען שמזאל ח"ז עמ' תרי"ד ובקובץ שואל ומשיב ח"ג ס' ס"ו ובספר גם אני אודך תשובות רבי יקותיאל ליברמן, סימן קנ"ה.

אוכל באוטובוס מחוץ לעיר

שאלה: האוכל בשוק שפסול לעדות, אם אוכל באוטובוס, מחוץ לעיר, אם שרי לו לאכול פת באוטובוס.

תשובה: כן.

וכן הביא בשו"ת ושנתם חו"מ ס' ל"ד אות נ"ח, בשם הגר"ב צ"ל, דשרי לאכול באוטובוס וכן הביא בשו"ת דודאי אשר ח"ג ס' כ"ב בשם הגריש"א זצ"ל, ועי' מה שהשיב מרן בס' עלי שיח עמ' רע"א, ובס' דרך שיחה ח"א עמ' תקפ"ז, ומה שהשיב מרן הגר"ל שטיינמן זצוק"ל בס' כשחר אורך פ"א אות כ"ג. ובשו"ת שערי יושר חלק ד' סימן ל"ט בתשובה למח"ס גם אני אודך שבאכילה באוטובוס שהוא מקום סגור שרי ע"ש, ובס' מעדני יו"ט ח"ב ס' נ"ח, כתב כיון שאי"ז בזיון לאכול באוטובוס שרי ע"ש, ובקונ' שלמי חיים אות כ"ט ע"ש, ומה שהארכנו בספר גם אני אודך מתשובתי, חלק ד' ע"ש. וכן השיב מרן בס' דולה ומשקה עמ' ק"ז להקל באוטובוס, וכן ראיתי למו"ר מרן הגר"ב פוברסקי שהקל באכילת ירקות באוטו מחוץ לעיר.

יושב ואוכל בשוק

שאלה: האם האוכל בשוק פסול לעדות, אם יש להקל שיושב במקומו ולא הולך ואוכל.

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל □ מתוך הספר 'כאיל תערוג'

אודות מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל [המשך]

דעתו נקיה

בהזדמנות כשהיה ענין שהיו בו חילוקי דעות בענין ציבורי, אמר רבנו, על הגרמ"י ליפקוביץ אני יודע שדעתו נקיה וכולו לשם שמיים ללא כל נגיעות. (רשימות ר"ש קורלנסקי)

לא רצה לעלות לישיבה גדולה

הרב מפוניבז' הציע לגרמ"י ליפקוביץ לכהן בישיבה גדולה, והוא לא רצה. ובאמת זכה בכך שהיה מיוחד בכך שלימד גפ"ת בצורה ובאופן טוב לתלמידים, והקנה להם את היסודות, והשקיע בזה את כל כוחותיו. (אפיקי איל עמ' תיב)

לשבה בשיעורים

דרכי בשיעורים הייתה שלא לשבח מדאי בחורים ברבים, וכן גם לא לצעוק על בחור מדאי חזק, אמנם הגרמ"י ליפקוביץ היה נוהג לשבח באופן מיוחד בשיעורים, כשראה שהם שואלים טוב. (צדיק כתמר יפרח עמ' ער)

לתת כפית של כבוד

הזכירו בפני רבנו שהגרמ"י ליפקוביץ אומר בשם החזון איש שכל בחור צריך כפית כבוד כל יום, אמר רבנו שבאמת הגרמ"י היה עושה כך. (כ' צדיק כתמר יפרח)

טוב שהעברת

אחד מבני הגר"ק למד בישיבת פוניבז' לצעירים בשיעורו של רבנו ואח"כ מסיבות שונות עבר לשיעור הגרמ"י ליפקוביץ. ותמיד היה הגר"ק מספר בהתפעלות שרבנו פגש את אביו ברחוב ואמר לו: טוב עשית שהעברת אותו, אכן מתאים לו יותר השיעור השני, והתפעל מאוד כיצד רבנו מנותק מענייני הכבוד וכולו אמת.

שלח את בנו

שח בנו הגרמ"ד: לי הורה אבי הגרמ"י ליפקוביץ ללמוד אצל רבנו ונימק לי זאת כך, מה שיש לך ללמוד ממני כבר למדת, עכשיו תלמד אצל ראש הישיבה הגרמ"ל.

ביטל דעתו

דרכו של הגרמ"י ליפקוביץ הייתה לגבי צוות הישיבה לחלוק להם כבוד, וביטל דעתו לדעת אחרים ובמיוחד כלפי דעת רבנו בשעה שעסקו יחד בהנהלת הישיבה ותמיד שררו הבנה וכבוד בין כל ראשי הישיבה הרמ"ם והמשגיחים ולא היה שמץ של מחלוקת כתוצאה מהענוה ובריחת הכבוד, ומעלת מכבד את הבריות של הגרמ"י ליפקוביץ. (רשימות ר"ש קורלנסקי)

בימי אבלותו

כשישב הגרמ"י ליפקוביץ שבעה על בתו אמר לו החזון איש, שמותר לו ללכת למסור שיעור לתלמידים בימי השבעה. אך למעשה לא הלך כי אמר שאינו יכול ללכת למסור שיעור בלי להכין מקודם. (פרי חיים גליון 46)

הסביר עומק דברי הגרמ"י ליפקוביץ

שח לנו בעל המעשה: בבחורתי למדתי אצל הגרמ"י ליפקוביץ והיו בחורים שהתלוננו שאינו אומר מספיק מפרשים (רק רעק"א, קצות החושן, מהרש"א, וקצת הג"ר שלמה היימן) וגם אני בטפשותי נסחפתי לאוירה זו. רבנו רצה שאדע להעריך את שיעורי הגרמ"י ליפקוביץ וסיכם עם אאמו"ר שאבוא לדבר איתו. כשבאתי אמר לי שאבוא אחרי מנחה לחזור לו על מה שאמר הגרמ"י ליפקוביץ בשיעור, וכך תקופה לא קטנה (איני זוכר כמה) זכיתי לחזור בפניו על השיעור, והוא היה מסביר לי את דבריו.

קובץ דרישה וחקירה (גליון קסב) חוקת תשפ"ב | 3

זהירות בכבודו

סיפר אחד התלמידים, כיום מרביץ תורה בישיבה, שכשהיה תלמיד צעיר עשה איזה דבר חמור בהנהגה בישיבה, הגרמ"י ליפקוביץ שלחו לביתו, ע"מ שלא יחזור לפני שהאבא יעמוד בקשר עם הנהלת הישיבה, אותו תלמיד התחכם והלך לרבנו שהסכים עמו שישאר בישיבה, בערב כשהגרמ"י בא ללמוד בחדרו בישיבה ראה את אותו בחור שנמצא בישיבה, וקרא לו לגעור בו, מיד אמר לו הבחור שרבנו נתן לו רשות להשאר בישיבה.

מיד אמר לו הגרמ"י, אם הגרמ"ל שטינמן אמר שתישאר הרי וודאי שתשאר. ומציין אותו תלמיד, והיה הדבר מפליא לראות ולשמוע את תגובתו הטבעית של הגרמ"י, ללא שום שמץ של פליאה או תביעה מהבחור על כך שהתחכם והלך לרבנו.

ולכן לא פלא שהאהבה והאחווה שררו במשך כל השנים ולא היה לתלמידים להתגדר בשום דבר של חילוקי דעות. אפילו שהיו שונים בגישתם החינוכית בכמה וכמה ענינים. בינו זאת!!! (רשימות ר"ש קורלנסקי)

מעולם לא התעסקנו בזה

פעם אחת ניגש בחור לגרמ"י ליפקוביץ ושאל אותו למי מחכים בשמונה עשרה בישיבה קטנה, לו או לגרמ"ל? והגרמ"י הקפיד עליו מאוד על שאלתו, ואמר לו בזה"ל: ארבעים שנה אנו יחד ראשי ישיבה ביחד ומעולם לא התעסקנו בעניני כבוד את מי מכבדים יותר, ואתה בא לעורר כאן ענינים כאלו. [למעשה נהגו שמחכים למי שגומר ראשון]

אין רפואה למכתו

כאשר בערב פורים בחורים בישיבה קטנה פוניבז' עשו פעולה שפגעה בגרמ"י ליפקוביץ, נכנס רבנו לשיעור היומי, ובתחילת השיעור אמר: יש לדעת כי כתוב בגמרא כל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו, ולא הרחוב את הדיבור, רק שהתיבות יצאו מפיו בהתרגשות רבה, וכמובן שמיד פסקו ממעשיהם. (מאחורי הפרגוד עמ' 389)

לך תבקש מחילה

לפני תקופה הגיע לרבנו יהודי שלמד בישיבת פוניבז' לצעירים, והיו לו כמה צרות וביקש מרבנו עצה ותושיה מה לעשות כדי להתחזק ולהינצל מהצרות. אמר לו רבנו: 'אתה למדת בפוניבז' לפני ארבעים שנה, לך לקבר של הגרמ"י ליפקוביץ עם עשרה אנשים ותבקש ממנו מחילה ותראה ישועות'. והלה התפלא טובא, שלא זכר שפגע פעם בהגרמ"י ליפקוביץ, והוא פלאי. (רשימות ר"ש קורלנסקי)

הכרת הטוב

התבטא רבנו שיש לו הכרת הטוב לגרמ"י ליפקוביץ, שכאשר הרב מפוניבז' רצה בשנת תשכ"ה שרבנו יהיה ראש כולל פוניבז' ויפסיק למסור שיעורים בישיבה קטנה, ובאו הגרמ"י והג"ר שרגא גרוסברד שהיה אז משגיח בישיבה וטענו שאם רבנו יעזוב את הישיבה קטנה אינם יכולים להמשיך כך, והתרצה להם הרב מפוניבז', ולכן נשארתי גם בישיבה קטנה וזכיתי למסור שיעורים בכל נשים נזיקין מתחילתם ועד סופם, וזה בזכות שניהם. (מפי בן רבנו הגר"ש)

מכתב מרן זיע"א לגאון הגדול הגר"י נויבירט זצוק"ל

מובא כאן לרגל היארצייט שחל השבת

לכ' ראשי ישיבת נתיבות חכמה הגר"ד וולפסון והגר"י נויבירט, באתי לעורר על קדושת שבת אשר היא מאד חמורה, ומצד שני אפשר לזכות על ידי שמירת דיניה מאד, כמו שאמרו חז"ל על השומר שבת שנותנים לו נחלה בלי מצרים.

מתיקות התורה

מאוצרותיו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א עם תשובות מן שר התורה זצוק"ל

נולדה בת והאם נתנה לה שם, והאב רוצה לקרוא לה שם אחר

שאלה. נולדה בת והיולדת בקשה מאביה לקרוא לה בשם רחל על שם זקנתה, וכך עשה. הסבא עלה לתורה ביום חמישי, ונתן לנכדתו את השם רחל. הגיע יום השבת, וכעת רוצה אבי הבת לקרוא לה שרה, כיון שהוא חושש שאם יקרא לבתו רחל, אולי לא יהיו לה ילדים, וכמו שכתב בחזקוני שלרחל לא היו ילדים כיון שהיה חסר לה האות ה"א, ולכן נתנה את בלהה שלה היה ב' ה"א, והאחד יהיה בשביל רחל. והוא מתייעץ אם לעשות כך?

תשובה. כתב בשו"ת פתחא זוטא (סימן מה) וז"ל: נשאלתי באשה אחת בבית אביה, וקראה שם הבת על ידי אביה שם בשם פלונית, ואחר לידתה תיקף כתבה אגרת לבעלה שדר במקום אחר שילדה בת, וגם הבעל עלה לספר

תורה, ולא ידע כי יקראו שם שם לבתו, וקרא שם לבתו. ונשאלתי באיזהו שם תחזיק העיקר. וכתב שמסבא השם שנתן האב הוא העיקר, ואף על פי שכל השבטים נקראו על ידי אמותינו, כמו שנאמר ותקרא שמו ראובן וכו', אולם שם גם יעקב אבינו הסכים לשמות, ואדרבה משם ראייה דהעיקר הוא השם של האב, מדחזינן שרחל קראתו בן אוני, ויעקב קרא בשם בנימין, וכן נקרא בשם בנימין, משמע שהיכא שהאב נותן שם אחר, העיקר הוא השם של האב. ולפי פירוש הרמב"ן (בראשית לה יח) אין ראייה, משום שיעקב תרגם לשון בן אוני לבנימין. ובעלי התוס'

(בראשית לח ה) כתבו שתמר קראה לבנה שלה ולא יהודה מפני שיהודה היה אז בכזיב, אך גם שם יתכן שיהודה הסכים עמה, אך כאשר האב רוצה שיקראו לו בשם אחר הדין עמו, עכת"ד הפתחא זוטא. הרי שלפי דבריו אם האב יקרא לילדה בשם אחר העיקר יהיה כמו שיקרא לה האב.

אולם יעוין בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ג סימן צז) שדן בתינוק שאבי אמו מל אותו שלא בידיעת האב, וגם נתן לו שם, וכתב וז"ל: ובדבר קריאת השם שניתן לו בשעת הברית, אם קראו לו בן פלוני בשם אביו לא שייך שיתבטל, דגם האם יש ברשותה ליתן שם, אך שהאב יכול לקרוא גם שם אחר, כדאשכחן בקרא שרחל קראה לו בן אוני ואביו קרא לו בנימין, ובשמות של משה רבינו איכא שם שקרא לו אביו שהוא חבר ושם שקראה לו אמו שהוא יקותיאל, וגם אחרים קראו לו שמות עיין בילקוט (שמות רמז קסו), וליכא דינים על זה, ומה שנתקבל לדורות שמו של יעקב שקראו לו בנימין ולא שם רחל שקראה לו בן אוני, אינו משום שלא היה ברשות רחל לקרא לו שם, אלא מטעמים אחרים זכה יעקב בזה, וכדאשכחן במשה שנתקבל לעיקר השם שקראה לו בתיה בת פרעה מהטעמים שנאמרו בדברי חז"ל, עכ"ל. ולדבריו יתכן שלא ברור איזה שם יהיה העיקר, של האב או של האם.

ובנידוננו נראה שאם האב יקרא לה בשם אחר, הדבר יגרום למחלוקת, וגם בכתובה עלול להתעורר שאלה איזה שם לכתוב בכתובה. והעצה היעוצה היא, שהאב לא יתן לה שם אחר, והאמת והשלום אהבו. ובזכות השלום יזכה לכל טוב, וכשם שרחל אמנו זכתה בגלל היותה, כך הוא יזכה בזכות היותה והכיבוד אב של אשתו לכל טוב.

והיות ויש רגילות בין האנשים לעשות דברים האסורים בשבת ברגעים האחרונים שלפני שבת, וח"ו יכול להמשך אחרי השקיעה בער"ש, ע"כ חושבני שטוב להנהיג בישיבה ששלשה רבעי שעה לפני זמן הדלקת הנרות יתחילו ללמוד, ומהם עשרים דקות שלפני השבת טוב ללמוד הלכות שבת, ויהיה בזה תועלת רבה וזיכוי הרבים גדול מאד ולרבנים ולתלמידים רב ברכה מאד.

ובדבר טענתו של הבעל שחפץ בשם שיש בו את האות ה"א, יעוין ב'דרך שיחה' (עמוד לד) מה שהביא מהגר"ח קניבסקי זצ"ל שאין לימנע מהשם רחל, שהרי מצינו בגמרא שם זה רב מרי בר רחל, אשת רבי עקיבא רחל שמה.

לסיכום: תשאר הבת בשם רחל כפי רצון האם.

חידה: מתי מצוה לזמור אילן בשביעית?

תשובה. שנינו במסכת ע"ז דף מח ע"א גידעו ופיסלו לשם עבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף, ופרש"י גידעו עובד כוכבים, או ישראל לעבודת כוכבים לצורך עבודת כוכבים, לעבוד הגידולין שיגדלו בו מעתה, והוא כבר היה נטוע, כשבא ישראל ליהנות ממנו, נוטל מה שהחליף, ושורפו כדין ע"ז, ועיקרו מותר בהנאה, עכ"ל.

ויש להסתפק מה הדין בשביעית, כאשר הגידולים הם עבודה זרה, וצריך לזמור אותם גם לצורך האילן, האם מותר, דהנה נאמר במסכת סנהדרין (דף כו ע"א) חזייה [ריש לקיש] ליהוא גברא דהוי כסח בכרמי [שזומר כרם בשביעית], אמר להן [לרבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק] כהן זומר? אמר לי יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך, [שצריך את העצים לבית הבד לקשור את תפוח הזיתים] אמר לו הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות, יעו"ש. והקשו התוס' (ד"ה לעקל) וקשה דמ"מ מה בכך מ"מ משביח

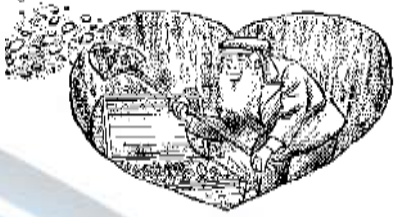

הכרם, דהכי אמרינן בשבת (דף עג ע"ב) הזומר וצריך לעצים חייב שתים, משום קוצר, ומשום נוטע, הכא נמי לחייב משום עבודת נוטע, וי"ל דעביד ליה באותו ענין דודאי קשה ליה דליכא לחייבו משום נוטע, עכ"ל. מבואר בדברי התוס' שגם אם צריך את העצים לעקל, אם כוונתו גם לצורך הכרם אסור. אולם בעניננו יתכן כיון שהגידולים הם עבודה זרה, אולי מותר, שהרי מחויב לזמור את העץ מן התורה.

אך יש מקום לומר שזמור את העץ בשינוי, ולגבי עבודה זרה יקיים את מצות ביעור, ובשביעית לא יעבור, וכמו שכתבו התוס' במועד קטן (דף ד ע"ב ד"ה מפני) ורבנן סברי כיון דע"י שינוי עביד ליה לאו מלאכה היא ומותר, דלא שמיה חרישה. אולם כתב מו"ח מרן הגר"ש אלישיב שליט"א (נדפסה בסוף ספר משפטי ארץ) שדברי התוס' אמורים רק כשהשינוי הוא בחרישה עצמה, אבל כשהשינוי הוא באופן הפעולה, שהוא עושה כלאחר יד, והתוצאה זהה, פטור רק בשבת דבעינן מלאכת מחשבת דומיא דמשכן, וכשעושה כלאחר יד לאו מלאכת מחשבת היא, אבל בשאר דברים לא חשיב שינוי, וראייה לזה דהכותב גט ביד שמאל, כשר בדיעבד, אף שבשבת פטור ולא כתב היא.

אך נראה שאסור לזמור כדרך הזמרים לטובת הכרם, אלא שצריך לזמור כדרך הזמרים לצורך עצים, וכתב החזו"א (שביעית סימן יט ס"ק טז) שלעולם יש חילוק בצורת הזמירה אם היא לעצים או שהיא לעבודת הכרם, וכל שמדקדק לעשות בצורת הזמירה ודאי אסור, ומה שמותר לחתוך לעצים, היינו כשחותך כדרך החותכין לעצים, וגם אז יתכן שאם חותך לצורך הכרם אסור, יעו"ש.

אוצרותיהם אמלא

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא' מאת הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

היינו נדהמים מול הפלא שהתרחש בחדר. אך בחורים אמריקאים של אותם ימים נשארנו, ואחד מאיתנו שאל בתחינה: "רבי אולי תגלה לנו את היקוסמות?..." היה ברור לנו שיש כאן איזו המצאה גאונית, איזשהו קסם מדהים, והיינו נחושים ללמוד אותו בעצמנו...

דממה מחלטת השתררה בחדר. הכל הסתקרונו לדעת מה עומד רבי חיים לומר, והטו אֶזְנֵם כַּאֲפָרְקֶסֶת.

רבי חיים המשיך: "הנה ברור לכם שִׁמְבֹחַן סָפָה הוא דָּבָר בְּלִתי אֶפְשָׁרִי ומִפְרָד מִיסוּדוֹ. אוֹכִיחַ לָכֵם שֵׁישׁ יְהוּדִים שִׁיכּוּלִים לַעֲמֹד בְּמִבְחָן סָפָה, וּמֵהִיּוֹם מִטַּל עֲלֵיכֶם לְהֶאֱמִין גַּם לְדָבָר שֶׁאֵין לָכֵם יְכֹלֶת לְתַפְסֵי."

הִסְכַּמְנוּ בְּשִׂמְחָה, מְסַפֵּר רַבִּי דָב. לְעֵינֵינוּ הַמְשַׁתְּאוֹת הוֹצִיא רַבִּי חַיִּים סָפָה מִכִּיס חֲלִיפָתוֹ, וּפְקַד עֲלֵינוּ לְרֹדֵת לְבֵית הַמְדַרְשׁ וּלְהַבִּיא מִשָּׁם מִסְכַּתוֹת שׁוֹנוֹת. רַבִּי חַיִּים הוֹשִׁיט לָנו אֶת הַסָּפָה, וְאָמַר לָנו: "הִנֵּה הַסָּפָה - בְּחִנוֹ אוֹתִי!" בְּחֹסֵר אֱמוּנָה הִתְחַלְנוּ לְנַעֵץ אֶת הַסָּפָה בְּכַרְכִּים הָעֵבִים, מִסְכַּת אַחַר מִסְכַּת. אֲנַחְנוּ תוֹקְעִים אֶת הַסָּפָה, זוֹרְקִים מְסַפֵּר, וְרַבִּי חַיִּים עוֹנֶה לָנו בְּדִיוֹק נִמְרָץ: "בְּעוֹד אֲרַבְעִים וְשָׁלוֹשׁ דָּף כְּתוּב 'אֲמַר רַבָּא', וּבְעוֹד עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה דָּף כְּתוּב 'פְּטוּר'."

היינו נדהמים מול הפלא שהתרחש בחדר. אך בחורים אמריקאים של אותם ימים נשארנו, ואחד מאתנו שאל בתחינה: "רבי אולי תגלה לנו את ה'קוסמות'?" היה ברור לנו שיש כאן איזו המצאה גאונית, איזשהו קסם מדהים, והיינו נחושים ללמוד אותו בעצמנו.

להפתעתנו, חיך רבי חיים בהנאה כאלו חפה בדיוק לשאלה זו, ואמר לנו בחבה: "שבו בְּנֵי, וְאִגְלֶה לָכֵם אֶת ה'פֶּטֶנֶט'! אֲלַמַּד אֶתְכֶם כִּיצַד גַּם אַתֶּם תּוּכְלוּ לְבַצֵּעַ אֶת הַקָּסֵם הַזֶּה..."

התלמידים הרפינו ראשם קדימה כדי לא להחמיץ אף פרט, ורבי חיים פתח במשל פיו: "כאן למטה ברחוב, בדיוק ממול הישיבה, שוכן מפעל גדול ל'סלמי' - מפעל הטוחן את הבשר, מתבל אותו, ממלא שקיות בבשר הטוחן ותולה אותן ליבוש בחצר המפעל, עד שהבשר הופך לנקניק מיבש. מלוי השקיות נעשה גם הוא בחצר, ובמשך השעות - רמז רבי חיים בתוכחה עקיפה - נתן לראות תלמידים המתעניינים יותר בעבודת המפעל מאשר בדברי הגמרא."

"אם נתבונן בעבודת הפועל האחראי על מלוי השקיות ותלינתן נבחינו, כי אם הוא ימלא את השקית עד שהיא נראית מלאה ויתלה אותה כך ליבוש, הרי פשהסלמי יתיבש לא יצא מכף הנקניק המבקש. אנו נמצא כמה חתיכות מיבשות מנחות בשקית, לא מושכות כלל לאכלן.

"אם העובד ימלא את השקית עד שהוא בטוח שהיא עומדת להתפקע, והוא מרגיש שהוא עשה את המרב; אי אפשר לדחס ולעוד פרור אחד, וכך יתלה אותה ליבוש - כֹּאֲשֶׁר הַבָּשָׂר יִתִּיבֵשׁ יֵצֵא מִשָּׁהוּ, אֵדָּ דִי עֲלוּב. הַנְּקִינִק יֵצֵא מִצִּמְקָה וְלֹא יָפָה, אֵדָּ בְּכֹל זֹאת, מִשָּׁהוּ.

"אבל אם העובד ממלא את השקית עד שהוא מרגיש שלא שִׁיךְ יוֹתֵר, וּבְכֹל זֹאת הוּא מִמְשִׁיךְ לְדַחֵס וְלִדְחֵס הַלֵּאָה וְהַלֵּאָה, וְהוּא מִשְׁכַּנֵּעַ שֶׁהַשְּׂקִית כְּבֹר הַתְּפִקָּה, וּבְכֹל זֹאת מִמְשִׁיךְ... הַעוֹמֵד מִן הַצַּד יַעִיר לוֹ - כִּי הִנֵּה עוֹד רָגַע כָּל תְּכוּלַת הַשְּׂקִית תִּתְפָּזֵר עַל רַצְפַּת הַחֲצֵר... אֵדָּ הַעוֹבֵד הַמְנַסֵּה לֹא מֵתִיחַס אֶל הַמְּבַקֵּר הַמְּזַדְמֵן, וּמִמְשִׁיךְ עוֹד וְעוֹד, וְאֵדָּ בְּרָגַע שְׂאֲחֲרֵי הָאֲחֵרוֹן הוּא תוֹלֵה סוּף סוּף אֶת הַשְּׂקִית לִיבוּשׁ. רַק כֵּן, צוֹרֵת הַסְּלָמִי נִשְׁאֲרֵת יָפָה וּמְכַבֶּדֶת גַּם לְאַחַר הַיְּבוּשׁ הָאֲרָךְ..."

"כך זה בדיוק גם בתורה", הרעים רבי חיים בקולו. "אם תלמדו עד שתרגישו מלאים, לא ישאר מאומה; אדרבה - לאחר זמן לא תזכרו כלום! אם תלמדו עד שתרגישו שְׂזָהוּ, אי אפשר יותר, עד פלות הפחות ממש - אז לימים ישאר משהו, אך חסר צורה והדר. אבל אם לאחר שתרגישו ש'זָהוּ, אי אפשר יותר, מציתי כבר את כל הפחות", ובכל זאת תמשיכו 'לדחס' עוד ועוד - או אז, גם לאחר תקופה ארפה, תשאיר תורה בתפארתה, שמחה ומאירה בפאר והדר. רק כך הדברים נחקקים לנצח, רק כך הסוגיא נשארת תמיד מוחשית מול העיניים."

"אם נתבונן בעבודת הפועל האחראי על מלוי השקיות ותלינתן נבחינו, כי אם הוא ימלא את השקית עד שהיא נראית מלאה ויתלה אותה כך ליבוש, הרי פשהסלמי יתיבש לא יצא מכף הנקניק המבקש. אנו נמצא כמה חתיכות מיבשות מנחות בשקית, לא מושכות כלל לאכלן.

"אם העובד ימלא את השקית עד שהוא בטוח שהיא עומדת להתפקע, והוא מרגיש שהוא עשה את המרב; אי אפשר לדחס ולעוד פרור אחד, וכך יתלה אותה ליבוש - כֹּאֲשֶׁר הַבָּשָׂר יִתִּיבֵשׁ יֵצֵא מִשָּׁהוּ, אֵדָּ דִי עֲלוּב. הַנְּקִינִק יֵצֵא מִצִּמְקָה וְלֹא יָפָה, אֵדָּ בְּכֹל זֹאת, מִשָּׁהוּ.

"אבל אם העובד ממלא את השקית עד שהוא מרגיש שלא שִׁיךְ יוֹתֵר, וּבְכֹל זֹאת הוּא מִמְשִׁיךְ לְדַחֵס וְלִדְחֵס הַלֵּאָה וְהַלֵּאָה, וְהוּא מִשְׁכַּנֵּעַ שֶׁהַשְּׂקִית כְּבֹר הַתְּפִקָּה, וּבְכֹל זֹאת מִמְשִׁיךְ... הַעוֹמֵד מִן הַצַּד יַעִיר לוֹ - כִּי הִנֵּה עוֹד רָגַע כָּל תְּכוּלַת הַשְּׂקִית תִּתְפָּזֵר עַל רַצְפַּת הַחֲצֵר... אֵדָּ הַעוֹבֵד הַמְנַסֵּה לֹא מֵתִיחַס אֶל הַמְּבַקֵּר הַמְּזַדְמֵן, וּמִמְשִׁיךְ עוֹד וְעוֹד, וְאֵדָּ בְּרָגַע שְׂאֲחֲרֵי הָאֲחֵרוֹן הוּא תוֹלֵה סוּף סוּף אֶת הַשְּׂקִית לִיבוּשׁ. רַק כֵּן, צוֹרֵת הַסְּלָמִי נִשְׁאֲרֵת יָפָה וּמְכַבֶּדֶת גַּם לְאַחַר הַיְּבוּשׁ הָאֲרָךְ..."

"כך זה בדיוק גם בתורה", הרעים רבי חיים בקולו. "אם תלמדו עד שתרגישו מלאים, לא ישאר מאומה; אדרבה - לאחר זמן לא תזכרו כלום! אם תלמדו עד שתרגישו שְׂזָהוּ, אי אפשר יותר, עד פלות הפחות ממש - אז לימים ישאר משהו, אך חסר צורה והדר. אבל אם לאחר שתרגישו ש'זָהוּ, אי אפשר יותר, מציתי כבר את כל הפחות", ובכל זאת תמשיכו 'לדחס' עוד ועוד - או אז, גם לאחר תקופה ארפה, תשאיר תורה בתפארתה, שמחה ומאירה בפאר והדר. רק כך הדברים נחקקים לנצח, רק כך הסוגיא נשארת תמיד מוחשית מול העיניים."

זאת התורה אדם פי ימות באהל כל הפא אל האהל וכל אשר באהל טמא שבעת ימים (יט, יד).

מה למד רבי חיים קרייזווירט מן הפעל הפלמי?

פרשת חקת עוסקת בכמה וכמה נושאים; היא מתחילה בעניני טהרה וטמאה, ממשיכה עם חלק ממסע בני ישראל במדבר, עוסקת בחטא מי מריבה וכוללת גם את פטירתו של אהרן הכהן. אבל אם נשים לב, נראה משהו מענין: בדברי חז"ל על הפרשה נתן למצא עסוק רב וארך בחזק וחשיבות למוד התורה, לקחים הנלמדים ממלים ספורות בדרך דרש או רמז.

פעם חשבתי הסבר לכך, כי היות ועם ישראל בפרשה הקודמת נכשלו לפי דרגתם בענין כבוד התורה וכבודו של מנחיל התורה - משה רבנו, מיד לאחר מכן היו צריכים לחזק את ענין למוד התורה ועמלה.

אולם לא רק בדור המדבר, פרשת חקת בכל השנים עמדה בסימן חזק התורה: המגן אברהם כותב (או"ח סימן תקפ הלכה ט), כי נהגו במקומות רבים לצום ביום שישי של פרשת חקת,

עקב כך שגזרות רבות נגזרו על התורה ביום זה, ובכללם שרפת התלמוד הידועה בצרפת, ומתוך שאלת חלום נודע להם כי שבוע הפרשה גורם לגזרת התורה. "זאת חקת התורה" - מתרגמינן: "דא גזרת אוריתא".

הרי שבפרשה שלנו - יש להתמקד בחשיבות התורה, וחזק למודה ועמלה.

חז"ל דורשים במסכת שבת (פג, ב): "אמר רבי יונתן: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה, שנאמר: 'זאת התורה אדם כי ימות באהל' - אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה. אמר ריש לקיש: אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'."

כדי להמחיש את דברי חז"ל הנוקבים האלו, ברצוני לפתח בספור מדהים שספר הרב דב פינקסקי זצ"ל משכונת בית-וגן בירושלים, אותו שמענו מנכדו הרה"ג רבי יהודה סטורץ שליט"א, ששמע זאת מפיו כמה וכמה פעמים.

היה זה בעת שלמד רבי דב בימי פחרותו בבית מדרש גבוה לתורה בשיקגו, תחת הדרך של הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, לימים רבה הנערץ של אנטוורפן. רבי חיים הגר לאחר השואה לארצות הברית, וכהו במשך פשנתים כר"מ בישיבה זו.

באחד הימים, ספר רבי דב, רצה רבי חיים לעורר אותנו לשקידת התורה, והוא ספר לנו בהתלהבות על תלמידי חכמים בירושלים שמשגלים להבחן מבחן ספה על כל הש"ס פלו. למשמע הדברים התמוהים עבורנו, עלה חינוך על שפתינו. היינו נערים אמריקאים בשיקגו, ומשגים כאלו של ידיעת התורה היו רחוקים מאתנו מרחק שנות אור. לנו היה נראה הדבר מפרד לחלוטין, כי נתן לשאל יהודי על מרחק של חמשים דפים איזו מלה פתובה כאן וכאן.

רבי חיים, כפדגוג ממחה, זהה כאן שעת הכשר להחדיר בנו אהבת תורה, ולכן סגר ב'כעס רב' את הגמרא והצהיר: "אין לכם אמונת חכמים! אני לא מוכן ללמד אתכם!..."

אנו התלמידים הפצרנו בו שישלח לנו. התנצלנו על החינוך שחיכנו ועל אי האמון שהבענו, והתחייבנו מכאן ולהבא להאמין לכל מה שיאמר לנו. אך רבי חיים עמד בסובו: "אין לכם אמונת חכמים, לא שִׁיךְ לְלַמַּד אֶתְכֶם!"

לאחר יומים תמימים נאות רבי חיים לקבל את הבטחתנו שמהיום והלאה נקבל ונאמין לכל אשר יאמר. הוא פנס את כל בני השעור וחזר ללמדנו, אך לפני שהתחיל את השעור אמר לנו כך: "תראו, פעם אחת אני אביא לכם הוכחה נצחת שדברי אמתיים; אולם מכאן ולהבא, אני מבקש שתאמינו לי לכל דברי, בלי שאצטרף שוב להוכיח אותם."

על הנהגה זו הקפיד גם בשנותיו האחרונות ממש, כשהיה חולה ואף כשהובל בכסא גלגלים לשיבה. כל זאת, לפי עדותו, אודות לאותה שיחה נפלאה, ששמע מרבי חיים בבחרותו.

זוהי המחשה מרוממת ונפלאה לדברי חז"ל: "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה". אדם שמרגיש כי הוא לומד עד כלות הכחות - ואז ממשיך, מתאמץ ומשקיע עד שממית עצמו עליה, זוכה כי התורה תתקיים בידו.

"זהו ה'טריק' באמצעותו אני יודע במבחן סכה את כל הש"ס", סיים רבי חיים את דבריו, והותיר את תלמידיו נרעשים.

"שיחה זו שנתה לנו את החיים", ספר רבי דב לימים.

יש לציין שמלבד קביעות העתים של רבי דב לתורה, בלט הדבר היטב בארוחותיו. מיום שפרש לפנסיה מחנוף ילדי ישראל בתלמוד תורה 'לויכטר' בבית-וגן, נרשם רבי דב בשיבת מיר כתלמיד מן המנון, והגה בשקידה נפלאה בתורה בט"ו שנותיו האחרונות. הוא היה מגיע לשיבת מיר בהסעה בבקר, נשאר בשיבה לארוחת צהרים, ממשיך בלמודו ברצף, וחוזר ככלל האברכים בהסעה של הערב.

מתיקות שבת הארץ

פנינים וסיפורים בעניני השמיטה, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שמיטה הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א אחרי שמונה שעות יצאה בתיה מהניתוח כשתחושות גדולות מכסות את עיניה, ולאחר כמה ימים של התאוששות, הוסרו התחושות, ולפתע היא החלה לראות כאחד האדם...

שלש פעמים ביום הוא הולך לבית הכנסת, והיא צריכה לקחת אותו ולהמתין לו עד שישים. ואם הוא צריך ללכת למקום נוסף, היא צריכה לקחת אותו.

עד שסוף סוף היא רואה, הפעל הזה מגביל אותה, מכביד עליה ומפריע לה להנות מהעינים שלה. "אלו לא הייתי צריכה לטפל בו", חשבה לעצמה, "או-אז הייתי יכולה לטוס לשוויץ... לראות עולם!" הרגרה נוגות.

חלף יום, ועוד יום עבר, ולאחר תקופה גמלה ההחלטה בלבה. אמרו חז"ל: "חייך קודמים" - עלי להפטר מהאיש הזה, שמכביד על חיי.

ככל שהפכה בדעתה הגיעה למסקנה שזהו הדבר שעליה לעשות, אך היא לא הייתה מסוגלת לומר לו את זה בפרצוף. היא החליטה לבשר לו את הבשורה דרך הטלפון. היא יצאה מהבית טלפנה הביתה, וכשהוא ענה, אמרה לו: "מיכאל, אני רוצה להגיד לך משהו. תראה, אתה מבין שכשאני לא ראיתי, אני לא ידעתי, אבל עכשיו כשאני רואה ואתה לא..."

מיכאל לא היה טפוש. בשלב זה הוא עצר אותה ואמר לה: "הבנתי! אין צורך להמשיך. אני מאוד עצוב עם החלטתך, אבל אני מבין אותך. את רואה, ואני מכביד עליך..."

כשהיא חזרה הביתה, היא ראתה שהוא הבין מצין. הוא לקח את חפציו והלך לו, לא לפני שהשאיר מכתב פרדה על השלחן.

היא פתחה את המכתב והחלה לקרוא: "בתיה! אני רוצה להודות לך על השנים היפות שהיו לנו ביחד. היו לנו שנים נעימות וטובות, הכל היה טוב, עד שהתחלת לראות. אני מבין את השמחה שיש לך בראיה, אני מבין את התשוקה הזאת לראות עוד ועוד, ואני מפריע לך. החלטת לעזוב אותי, וזה כואב לי מאוד, אבל אני מכבד אותך ואני הולך. אני רק רוצה לבקש ממך בכל לשון של בקשה: תשמרי טוב טוב על העינים שיש לך, כי לפני שהם היו אצלך, הם היו שלי..."

ספור עצוב, אקזרי וכואב, אבל זה רק משל. הנמשל זה אנחנו. הקב"ה נתן לנו עינים, רגלים וידיים, ומעל הכל את הנשמה שהיא כביכול מנשמת אפו, כפי שאומר הזהר הקדוש (פ' בראשית): "מאן דנפח מדיליה נפח". יש בגי אדם שמסתובבים בעולם וחושבים לעצמם: "רבונו של עולם, המצוות שלך מכבידות עלי... התורה מקשה עלי... אולי חס ושלום צריך להפריד..."

אמנם אנחנו מקפידים לקיים את המצוות, אבל לפעמים עושים אותן בכבדות, באנחה, בתחושה של משא כבד. מצוות שכאלו לא היו עוברות את מדת הדין, רק בזכות מדת הרחמים הן מתקבלות בשמים.

התורה מצוה אותנו "ושבתה הארץ שבת לה" - תקימו את המצוות בצורה שהן מתקבלות גם במדת הדין, שנמצאת לפני ה'. על ידי שתקימו אותן בשמחה, הן תהיינה ראויות להתקיים גם במדת הדין, שנמצאת לפני כסא הכבוד.

כיצד מקימים את המצוות בשמחה? איך אפשר להגיע לדרגה זו? אם הן תהיינה בבחינת "שבת לה" - כמו שבת בראשית, נוכל להגיע לדרגת השמחה.

לקיים את המצוות בשמחה

שמעתי פעם משל נורא:

היתה ילדה בשם "בתיה", שנוצרה עורת לחלוטין. הילדה הזאת גדלה כשהיא אף פעם לא ראתה את העולם. היא ידעה שיש כל מיני צבעים, משום ששמיעתה היתה תקינה, אבל לא היה לה משג איך זה נראה. היא ידעה שיש לה הורים, אבל מעולם לא ראתה את פניהם.

כשהיא בגרה החלו הוריה לחפש לה שדוף. מטבע הדברים הבחורים שהצעו לה היו בעלי מום כזה או אחר.

לבסוף מצאו לה בחור מצין שקראו לו מיכאל. מיכאל, אף על פי שלא היה עור, הסכים לקחתה לאשה, כשהוא לוקח על עצמו את העל לטפל בה במסירות. השנים התחתנו, אבל זה הכביד מאד שהיא לא רואה.

יום אחד הם שמעו שיש פרופסור ממחה גדול לעינים, שיש סכוי גדול שהוא יצליח לעשות את הבלתי יאמן ולפקח את עיניה של בתיה. כמובן, הם לא חסכו במאמץ ובכסף, ושמו את פעמיהם לאותו פרופסור, כשבלבם מקננת התקוה: "מי יודע, אולי הוא יצליח היכן שאחרים נכשלו!"

לאחר סדרת בדיקות שנדמו כנצח, הכריז הפרופסור בארשת חשיבות שיש באפשרותו לטפל בה. "יש לי שיטה מיחדת שתצליח לתת לה את חוש הראיה", הסביר הפרופסור, והוסיף: "אולם לשם כך אני זקוק לתרומות קרנית. אני יכול להשתיל קרניות בעינים שייגרמו לך להתחיל לראות, אך הבעיה היא שלשיטה שלי אני צריך קרניות מאדם חי..."

בצער רב עזבו בני הזוג את חדרו של הפרופסור, כשהם מבינים שאין כל סכוי שמישהו חי יתרם את קרניותיו...

חלפו חדשים, ובתיה מקבלת טלפון מהפרופסור. "מצאנו תורם - בשר בשמחה", את מזמנת בהקדם לנתוח."

שמחתה הרקיעה שחקים. היא המתינה בצפייה דרוכה לנתוח, שישנה את חיייה מקצה לקצה.

יום הנתוח הגיע, בעלה מיכאל לנה אותה, ורגע לפני שהרדימו אותה, הוא לחש באזניה: "אני רוצה שתדעי, עד היום זה לא הפריע לך - כי את לא יכלת לראות, אבל האמת היא שגם אני עור כמון. עד היום לא ידעת על כך כי זה לא היה משמעותי בעבורך, אבל מהיום, כשתתחילי לראות, חשוב לי שתדעי את זה..."

אחרי שמונה שעות יצאה בתיה מהנתוח כשתחושות גדולות מכסות את עיניה, ולאחר כמה ימים של התאוששות, הוסרו התחושות, ולפתע היא החלה לראות כאחד האדם... פתאום היא גלתה את העולם. היא לא הפסיקה להתפעל: איזה עולם נפה! הכל צבעוני, השמש מחיכת, הפרחים פורחים - איזה יפי! לפתע היא ראתה את אביה ואמה, את אחיה ואחיותיה, ואת האנשים שהיא רק ידעה שהם רואים אותה, אבל היא לא ראתה אותם.

אבל דבר אחד העיב על אשרה: העבדה שיש לה בעל עור, והפעל הזה זקוק לעזרה יומיומית. עד היום הוא איכשהו הסתדר לבד ואפילו עזר גם לה, אבל עכשיו כשהיא רואה, היא צריכה לקחת אותו לכל מקום.

השמה

עשרה מי יודע

קושיה בפרשה ועשרה תירוצים **מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה', בעריכת יהושע לינטופ**

כיצד יכל הסלע לסרב להוציא מימיו?

קח את המטה והקהל את העדה ואתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע (כ, ח) יונתן ב"ע תירגם, שהקב"ה אמר למשה ולאהרן שידברו אל הסלע וישביעוהו בשם ה' ויתן מים, ואם יסרב להוציא מים, אזי יכהו משה לבדו במטהו ויוציא להם מים מן הסלע, עיי"ש. וצ"ב, מאחר דרחמנא אמר שאחרי שידברו אל הסלע, יתן הסלע מימיו, מה שייד לכתוב מה יהיה אם יסרב הסלע, הרי כתוב שלא יסרב. עוד צ"ב, אטו הסלע בר בחירה הוא שיחליט לסרב. ואם יסרב על כרחך מן שמיא הוא, ומדוע תהיה הנהגה כזו מן השמים שידברו אל הסלע, והסלע יסרב.

(גליון קנז פרשת חוקת אות ג)

תירוץ א. פתח ברבים וסיים

ביחיד¹

החיד"א (חומת אנך כאן, אות ב) ביאר דברי התרגום יונתן (כאן), שהוא דייק את לשון הפסוק (כאן), שבתחילה נאמר 'ודברתם אל הסלע ונתן מימיו', ולאחר מכן נאמר 'והוצאת להם מים', ולכאורה זוהי כפילות. ועוד, שבתחילה נאמר 'ודברתם' לשון רבים, ולאחר מכן נאמר 'והוצאת' בלשון יחיד.

ולכן פירש התרגום, שבתחילה נאמר 'ודברתם' בלשון רבים, והיינו שמשא ואהרן ידברו אל הסלע בתחילה ויתן. ואם לא יתן הסלע מימיו משה רבינו יכהו, ועל ידי ההכאה יוציא, ועל כך נאמר 'והוצאת' בלשון יחיד.

ולפי זה מיושבת קושייתנו הראשונה [כיצד יתכן שהסלע לא יתן מימיו, הרי נאמר 'ונתן מימיו'], שדבר זה רמוז בפסוק עצמו, שיש אפשרות שלא יתן, ובהכרח שמה שנאמר 'ונתן מימיו', הכוונה שיש אפשרות שיתן.

תירוץ ב. 'והוצאת' משמע בעל

כרחו

פרי חיים (כאן, ח"ד דף מח, ב) ביאר, שהוקשה לתרגום יונתן (כאן), שממה שנאמר 'ונתן מימיו' משמע שהסלע מעצמו יתן מים, ואילו ממה שנאמר 'והוצאת להם מים' משמע, שבעל כרחו תוציא ממנו המים. ולכן ביאר, שבתחילה תדברו אליו שניכם, וממילא יתן מימיו, ואם לא יתן מעצמו, אז 'והוצאת להם מים' בעל כרחו.

תירוץ ג. תלוי אם יזכו ישראל²

האחרונים [המובאים להלן] הקשו כעין קושייתנו השניה, וכי הסלע בר בחירה הוא, וכיצד שייך שיסרב.

והחיד"א (שם) ביאר, שהדבר תלוי בבחירת ישראל, שאם יזכו ישראל, יוציא הסלע את המים בדיבור בלבד, ואם לא יזכו ישראל, אלא יחטא איש מהם בינתיים ויכריע אותם לכף חובה, יצטרך להכות את הסלע [וכן ביאר פרי חיים (פרמישלא תרפ"ג, כאן), שאם הסלע יסרב, בהכרח שתהיה איזה מניעה מצדכם, דמי איכא ספיקא קמי שמיא (ברכות ג, ב)]. וראה עוד בשעשועי יעקב (במדבר עמ' רטז). ולהלן יתבאר יותר, באיזה ענין או מצוה הדבר תלוי.

תירוץ ד. תלוי אם יקבלו מוסר

בילקוט שמעוני (כאן, רמז תשסג) נאמר: 'ודברתם אל הסלע' (כאן), 'והכיתם' לא נאמר. א"ל, כשהנער קטן - רבו מכהו ומלמדו, כיון שהגדיל - בדבור הוא מיסרו. כך אמר הקב"ה למשה, כשהיה סלע זה קטן הכית אותו, שנאמר (שמות יז, ו) 'והכית בצור'. אבל עכשיו 'ודברתם אל הסלע', שנה עליו פרק אחד, והוא מוציא מים מן הסלע.

ובאור חדש (במדבר עמ' קעא) ביאר לפי זה דברי התרגום יונתן (כאן) [כעין הנ"ל], שהקב"ה רמז להם, שיוכיחו את העם בדברי מוסר, ויזכירו להם את כל הניסים שעשה ה' עמהם. ואם יראו ישראל מקבלים דבריהם [כדרך הגדולים], ידברו אל הסלע ויתן מים בדיבור. ואם יראו שאינם שומעים לתוכחת מוסר [כדרך הקטנים], לא ידברו אל הסלע, אלא יכו אותו במטה. והיינו שידברו עם ישראל קשות, ויקבלו עונשם מאת ה', כמו שנענשו עדת קורח וכדומה [וראה מה שהוסיף בזה].

תירוץ ה. תלוי אם זו התמנות

חדשה

הברייתא בברכות (לד, א) אומרת: תנו רבנן, העובר לפני התיבה - צריך לסרב, ואם אינו מסרב - דומה לתבשיל שאין בו מלח, ואם מסרב יותר מדאי - דומה לתבשיל שהקדיחתו מלח. כיצד הוא עושה - פעם ראשונה יסרב, שניה מהבהב, שלישית - פושט את רגליו ויורד [תנו רבנן: שלשה רובן קשה ומיעוטן יפה, ואלו הן: שאור, ומלח, וסרבנות].

ובשפתי צדיק (חוקת אות כז) הוסיף, שכך צריך לעשות בכל התמנות שהיא לצורך גבוה, שצריך לסרב בתחילה. ולפי זה תירץ, שאם ישראל יהיו ראויים באותה שעה לבאר, נמצא שהיא עדיין בשליחותה הראשונה, ולכן יהיה די בדיבור לבד, ואין הסלע צריך לסרב. אך אם אינם ראויים בשעה זו לבאר, נמצא שהסלע צריך ציווי חדש, והרי זה כתחילת התמנותו, ועל כן הסלע יסרב בתחילה, ויצטרך הכאה [וראה מה שהוסיף בביאור מעשה משה].

תירוץ ו. תלוי אם הוא סלע אחר

שם משמואל (חוקת תרע"ב, עמ' שה) ביאר כעין זה, שאם משה רבינו היה מוציא מים מהסלע הקודם, לא היה צריך אלא דיבור בלבד. אך אם בא להוציא מים מסלע אחר, היה צריך גם להכותו [וראה מה שהאריך בביאור הדברים].

ולפי זה יש ליישב דברי התרגום יונתן (כאן), שמה שכתב שאפשר שהסלע יסרב, הכוונה שיזדמן להם סלע אחר, והוא יסרב להוציא מים בדיבור [עוד יש ליישב לפי מה שכתב שם, שגם באותו סלע עצמו הדבר תלוי באמונת ישראל, וכפי שיתבאר להלן (תירוץ טז ואילך)].

תירוץ ז. תלוי אם העם יבינו את שם המפורש

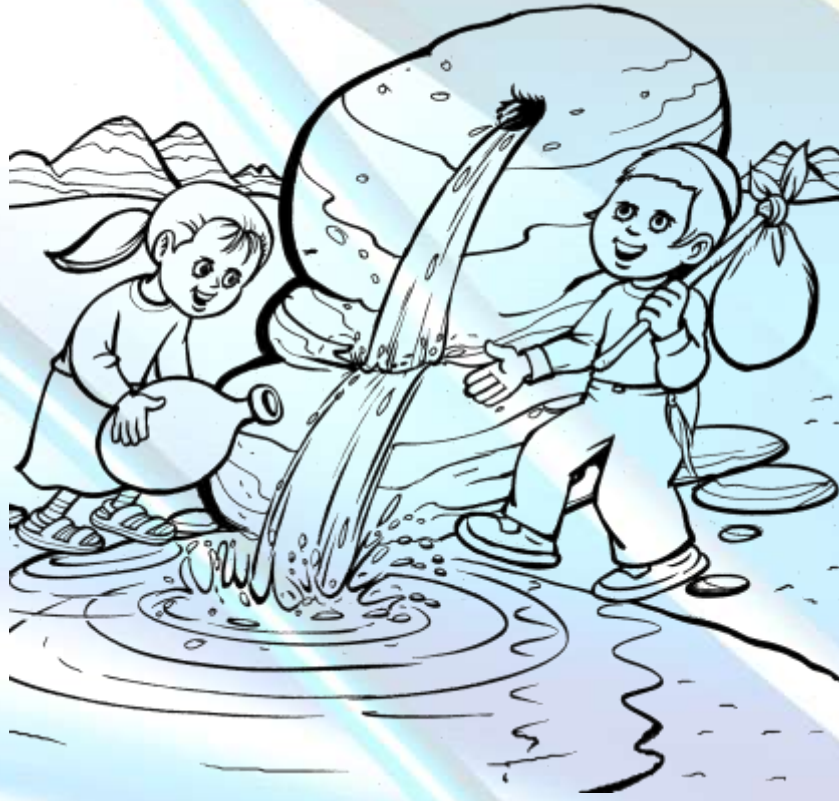
כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"א פרק סא), ששם הו"ה ברוך הוא מורה על היות הקב"ה מחויב המציאות, ואינו תלוי בזולתו כלל [וזוה לשונו: כל שמותיו יתעלה הנמצאים בספרים כולם נגזרים מן הפעולות, וזה מה שאין העלם בו אלא שם אחד, והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהוא שם המיוחד לו

¹ התירוץ הבאים (א-ב) מיישבים הקושיה הראשונה, כיצד יתכן שהסלע יסרב, הרי נאמר 'ונתן מימיו'.

² התירוץ הבאים (ג-י) מיישבים הקושיה השניה, וכי הסלע בר בחירה הוא.

יתעלה, ולזה נקרא שם המפורש, ענינו שהוא יורה על עצמו יתעלה הוראה מבוארת, אין השתתפות בה וכו'. אך השם שאותיותיו י"ד ה"א וא"ו ה"א לא יודע לו גזרה ידועה ולא ישתתף בו זולתו, ואין ספק שזה השם העצום אשר לא ידובר בו כמו שידעת אלא במקדש, וכהני השם המקודשים לבד בברכת כהנים, וכהן גדול ביום הצום, יורה על ענין אחד, אין השתתפות בינו יתעלה ובין זולתו בענין ההוא, ואפשר שיורה כפי הלשון אשר אין אתנו היום ממנה אלא דבר מועט, וכפי מה שיקרא גם כן ענין חיוב המציאות. סוף דבר גדולת זה השם והשמירה מלקרוא אותו, להיותו מורה על עצמו יתעלה, מאשר לא ישתתף אחד מן הברואים בהוראה ההיא].

ולפי זה ביאר מורה צדק (וילנא תרמ"ח, פרק פח ד"ה אנחנו) דברי התרגום יונתן (כאן), שמבואר בדבריו שהיו צריכים להשביע את הסלע בשם המפורש לעיני כל ישראל, והיינו שהיו צריכים להסביר לעם את ענין שם המפורש, המורה על היות הקב"ה מחויב המציאות, והמסתעף מכך [כפי שביאר שם]. ואם העם יבינו זאת, בודאי יהיו נעזרים מאת השי"ת בלי שום מופת והכאת הסלע כלל. אבל אם העם לא ילמדו לתקן מחשבתם מהוראת השם המפורש, ויעמדו במרים, אז יסרב הסלע להוציא מימיו, ואז יהיה צורך להכות את הסלע.

תירוץ ח. תלוי אם משה ואהרן יכוונו בשם

ציץ אליעזר (שו"ת ח"ז סי' מא אות ב) תירץ כעין זה, שהקב"ה ציוה להם בתחילה לדבר אל הסלע, וזה יועיל בתנאי שיוציאו שם המפורש בפייהם, ויכוונו בו כראוי. אך אם יאבדו הכוונה מאיזו סיבה שתהיה, יסרב הסלע לתת את מימיו, ואז יצטרך משה להכות את הסלע [וכל החטא היה באיבוד הכוונה. ולפי זה הדבר תלוי בכוונת משה ואהרן, ולא בכוונת ישראל].

תירוץ ט. כשאמר 'המורים' ירדו ממדרגתם

עוד ביאר [בספריו אבן יעקב (עמ' 15) ושבתת הים (עמ' 6)] בשם אביו, שכאשר משה רבינו הקפיד על ישראל ואמר להם (פסוק י) 'שמעו נא המורים', היה זה פגם גדול לישראל, וירדו בכך ממדרגתם. שבתחילה היו ראויים שייעשה להם נס בדיבור בלבד, וכעת היו ראויים רק לנס על ידי מעשה. וזו כוונת התרגום יונתן (כאן), שאם יסרב הסלע להוציא מימיו, משום שיירדו ממדרגתם, יכה את הסלע [וראה שם מקורותיו והקדמותיו, ומה שתירץ עוד לפי זה].

תירוץ י. כשהתלוצצו נעלם הסלע

רש"י (שם) כתב: המן הסלע הזה נוציא - לפי שלא היו מכירין אותו, לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים, כשנסתלק הבאר, והיו ישראל אומרים להם מה לכם מאיזה סלע תוציאו לנו מים, לכך אמר להם 'המורים' - סרבנים, לשון יוני שוטים, מורים את מוריהם, המן הסלע הזה שלא נצטוינו עליו נוציא לכם מים.

ולפי זה תירץ היכל רחל (כאן), שהעם חטאו ופשעו לפני ה', וגם פגעו בכבודו של משה רבינו, בכך שהתלוצצו עליו כשהלך לדבר אל הסלע. ולכן נענשו, שהסלע התעקש וישב לו בין הסלעים, עד שמצא אותו משה והכה אותו פעמיים [ואפשר שלפי זה 'סרב' פירושו שהסלע יעלם, וצ"ע].

לתשובות רבות נוספות, ותשובות מרנן ורבנן גדולי התורה, ראה בקובץ 'עיון הפרשה' (גליון קסח).

כל הזכויות שמורות למפעל 'עיון הפרשה'. ניתן להשיג את הקובץ

בבתי המדרשות, ובכתובת iyun@actcom.co.il

פניני פרשת השבוע

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע' הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א

הרב הבין כי אכזריותם ורשעותם של החיילים אינן יודעות שובעה, ובכל מקרה, הואיל וכבר גזרו את דינו למוות - כך יעשו. לא נותר לו אלא לבקש: 'אם כך נגזר עליי - מוכן ומזומן אני להיהרג. אולם בקשה קטנה לי אליכם, נא מלאו את בקשתי האחרונה' - - -

נושא השבוע - מתחברים לתורה

אדם כי ימות באוהל... (י"ט, י"ד)

החיים של כל בני האדם באשר הם, הינם מסכת ארוכה ומפותלת של צמתים, הסתעפויות, קשיים, בעיות והתמודדויות, לצד הישגים והצלחות. כל אדם שואף לשפר את חייו, להשיל מעליו חלק מהקשיים עמם הוא מתמודד, לחיות חיים מאושרים נטולי לחץ. מבוקר עד ליל אנשים עסוקים בשיפור תנאי חייהם, רצים מקורס לקורס ומעסקנים ליועצים שונים, בחיפוש אחר מי שיעניק להם מעט שלוה, יוציא אותם מהדאגות, יקל מעליהם את משא החיים ויאפשר להם קצת אושר.

ואין זה משנה כלל אם מדובר בהתמודדויות רוחניות או גשמיות. כולנו מתמודדים עם קשיים רוחניים - היצר המתגבר עלינו ואורב לנו בכל פינה, מציב בפנינו נסיונות וקשיים. לצד זאת, כולנו שואפים לנחת יהודית מזוקקת, וגם בגיזרה זו אנו משקיעים לא מעט כוחות, ולא תמיד התוצאות הן כפי שייחלנו. ושלא לדבר על צרות בריאותיות וכלכליות, בעיות הזקוקות לפתרון, מצוקות 'שגרתיות' כאלה ש'לוקחות' לנו את כל הראש, ואנו מחפשים מוצא מהן.

האם יש כלי שבכוחו לפתור את כל אלה? האם יש משהו שנוכל לעשות שיקל עלינו באמת? האם יש דרך, שאם צועדים בה, משתמשים בה, פועלים לפיה, נקשרים אליה - בכוחה לשנות את המצב לחלוטין, להוציא אותנו מכל המצוקות והבעיות, ולהוביל אותנו לחיים מאושרים ושמחים, עליזים וטובים, בכל התחומים ממש?!

התשובה היא שכן, והדרך הזו היא טובה, נעימה, מתוקה מדבש, אהובה עד אין קץ, משמחת לבבות ופותרת בעיות. מתנה טובה העניק לנו הבורא יתברך, קוראים לה התורה הקדושה. מרגלית יקרה שמכילה הוראות, חוקים, מצוות והנחיות, שכל שעוסקים בה, מתחברים אליה, ונקשרים אליה - היא פותחת תחושות חדשות לחיים, מאירה את השגרה באור חדש ובוהק, משמחת את הלב ומעניקה אושר נפלא, ובנוסף - היא גם פותרת בעיות רבות בחיים!

רוצים לדעת עד כמה? הסכיתו ושמעו את דבריו של התנא האלוקי, רבי חנינא סגן הכהנים, אשר מגלה: 'כל הנותן דברי תורה על לבו, מבטלין ממנו הרהורי חרב, הרהורי רעב, הרהורי שטות ועבירה, יצר הרע, איש רע, דברים בטלים, עול בשר ודם!' - לקרוא ולא להאמין: רשימה כה ארוכה של בעיות שכולנו מתמודדים עימן: בעיות בריאות ובעיות כלכלה, יצר הרע ואנשים, שכנים או חברים רעים, צרות ובעיות מכל הסוגים - וכולם מתבטלים בבת אחת, בפעולה אחת!

כיצד? כי היהודי נתן דברי תורה על לבו. הניח את התורה על לוח לבו, מיקם את התורה במרכז חייו. כשיהודי מתחבר לתורה, מקשר את עצמו אליה, מתרפק עליה באהבה, נקשר אליה בכל נימי גופו ונפשו - התורה פותרת לו את הבעיות, מיישרת את דרכו, מנעימה את חייו, פותרת את מצוקותיו, מאפשרת לו חיי אושר, שמחה ושלוה!

אולם, כדי שהתורה באמת תניב את הברכה הנשאפת הזו, כדי שההתחברות עימה תוביל לתוצאה הרצויה הזו, ישנו תנאי אחד ברור, המובא בפרשת השבוע בפסוק 'זאת התורה, אדם כי ימות באוהל', ודרשו חז"ל: 'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה'. חיבור אמיתי לתורה אינו לימוד

כבדרך אגב, כשיש זמן פנוי, עם עין אחת בספר ועין אחת נעצמת, כשאוזן אחת כרויה לחברותא או לשיעור ואוזן שניה מתעניינת בסיפור פיקנטי... חיבור לתורה - משמעותו הקרבה. 'ממית עצמו'. זו ההגדרה, ואין בלתי. הקרבה למען התורה, חיבור אהוב איתה, קשר אמיץ וחזק - שלמענו מוכנים לוותר על הרבה דברים, כדי שהחיבור עם התורה יתעצם, יתחזק, יחולל את המהפך. רק כשהחיבור עם התורה הוא חזק באמת, מחבר באמת, עוצמתי במיוחד, עומד בראש סדר העדיפויות - אז התורה נכנסת ומופנמת בלב ובנשמה, ואז בכוחה לחולל את המהפך, להביא את הברכה הרצויה. כשיהודי מחליט להקריב למען התורה, לוותר על נוחיותו, על זמנו הפנוי, על אנרגיה שהיה יכול להשקיע בדברים אחרים - והוא משקיע אותה בתורה, זהו 'ממית עצמו', מקריב את עצמו. זו הדרך להתחבר אל התורה, וזו הדרך לזכות באוצרותיה, בקיומה, בקניינה, באהבתה, וגם בכך שהיא תוריד מעלינו את משא כובד החיים, ותזכה אותנו בחיי אושר.

אחים יקרים, הבה נחזק את הקשר עם התורה, נתנתק מכל מפריע בעת הלימוד, נעביר את המכשיר הנייד למצב שקט, נשכח מכל הדאגות שמסביב, נאפשר לעצמנו להתמקד בתורה, להתחבר אליה באמת. ככל שנחזק את הקשר שלנו עם התורה, ככל שנאפשר לעצמנו להתחבר אליה, ככל שנוותר על דברים למענה, ככל שנשמח לעסוק בה, כך נזכה שהתורה בעצמה תסיר מעלינו את כל הדאגות והטרדות, ותעניק לנו חיים שלווים ומאושרים!

בקשה אחרונה שהצילה ממוות...

היה זה בימי תקופת מלחמת העולם הראשונה, כשאדמת אירופה בערה באש הקרבות שהתחוללו בין מעצמות התקופה. כנהוג בעת מלחמות, קבע הצבא חובת איפול מלא בבתי האזרחים בשעות הלילה, בכדי להקשות על האוייב לזהות מקומות יישוב ולסמן מטרות לתקיפה. כך היה גם בעת שהמערכה ניטשה לא רחוק מהעיירה הקטנה טבריג שבליטא, שהיתה באותה עת תחת שליטה רוסית, והמפקד קבע כי חל איסור להדליק אור מכל סוג לאורך כל שעות הלילה.

באותה עת, כיהן הגאון רבי אברהם אהרן בורשטיין זצ"ל כרב העיירה, ובהיותו שוקד כל העת על דלתות התורה, דבר איסור הדלקת האור בלילות לא הגיע לאוזניו כלל, והוא המשיך בשגרת חייו. מדי לילה, היה מדליק כמה נרות בסלון ביתו, ולאורם עסק בתורה בהתמדה עד השעות הקטנות. הנרות ריצדו בלהבות עדינות, לא הפגינו אור גדול מדי, אולם באחד הלילות הבחין אחד מהחיילים הרוסיים באור קלוש הבוקע מבית הרב, ומיהר לדווח על כך למפקדיו.

לא עברה אלא שעה קלה, ופלוגה חמושה בנשק רב ובשנאת ישראל תהומית שעטה אל עבר ביתו הקטן של הרב. החיילים פרצו בכוח אל הבית, ובלא אומר ודברים קבעו שהרב אינו אלא מרגל גרמני נאלח המשתף פעולה עם האוייב, ובכך גזר את דינו למוות מייד. הרב מטבריג ישב המום על כסאו, ראשו ושרעפיו עסוקים בפיצוח רמב"ם מוקשה, ולפתע חיילים ניצבים לפניו, נשקים שלופים, פחד אימתני ממלא את החלל, והוא כלל לא יודע למה ומדוע...

תוך שניות אחדות התאווש הרב מההלם, והחל להתחנן על חייו - כי יהודי הוא העוסק בתורה בהתמדה, וכלל לא ידע על האיסור להעלות אור בבית בשעות הלילה. אלא שכל תחנוניו נפלו על אוזניים ערלות, החיילים הרוסיים היו בטוחים כי הניחו את ידם על מרגל, וגם אם לא - לא התכוונו להניח את ה'טרף' מידיהם. 'גש נא ועמוד בצמוד לקיר, למען נוכל לירות בך יריה אחת ממוקדת, ולא נצטרך לבזבז תחמושת מיותרת!' - הורה לו המפקד.

הרב הבין כי כלתה אליו הרעה, כל בקשתו ותחנוניו, ההוכחות שביקש להציג והסבריו ההגיוניים - כולם נדחים בבוז בידי החיילים. יתירה מכך, הרב הבין כי אכזריותם ורשעותם של החיילים אינן יודעות שובעה, ובכל מקרה, הואיל וכבר גזרו את דינו למוות - כך יעשו. לא נותר לו אלא לבקש:

'אם כך נגזר עליי - מוכן ומזומן אני להיהרג. אולם בקשה קטנה לי אליכם, נא מלאו את בקשתי האחרונה...! - - -'

החיילים עשו אוזנם כאפרכסת. מה יבקש אדם רגע לפני מותו? מה בקשתו ותחינת לבו בדקות חייו האחרונות? על מה יבקש לנצל את הזכות לבקש בקשה אחרונה?!

'ובכן, חיילי הנכבדים של הצאר ירום הודו, אני עוסק כרגע בבירור הלכה מוקשית ברמב"ם, אחד מספרי ההלכה היהודיים המרכזיים ביותר. הרמב"ם פוסק כמה הלכות, ואני חש כי יש סתירה ביניהן, וחפץ ליישבה - קודם שאסתלק לבית עולמי. קשה לי כל כך לעזוב את העולם כשהקושיא עודה מנקרת במוחי, ולפיכך - אנא המתינו לי כמה דקות, עד שאספיק ללמוד את דברי הרמב"ם במקורותיהם על מנת ליישב את הסוגיא, ומיד אני מתייצב למותי!'

החיילים הביטו זה בזה, תוהים לפשר העניין, אך מבע פניו של הרב הקרין רצינות וכנות מוחלטת בכוונותיו הטובות. ניכר היה שהסתירה בדברי הרמב"ם אכן מטרידה את מנוחתו, ומכבידה עליו את התחושה סביב הריגתו... לפיכך, נענו החיילים לפנייתו הנרגשת, והואילו להעניק לו כמה דקות חיים נוספות, עד שישלים להבין את דברי הרמב"ם.

על אתר, שכח הרב מהחיילים שמסביבו, מהרובים השלופים לנגד עיניו, מהאיום על חייו. הוא שקע אל תוך לימוד התורה האהובה - משוש חייו ומחמד עיניו, כשכל כולו מרוכז בהבנת דברי הרמב"ם. הגזירה המרחפת מעליו, לובשי המדים וחמושי הנשקים המסתובבים בביתו - כל אלו נשכחו מלבו לחלוטין, הן הוא שקוע ברמב"ם... שעה ארוכה היה הרב שקוע בדברי הרמב"ם, משווה בין מקורות, דן באפשרויות שונות, מעלה השערות ומיישב תהיות. לפתע נזכר כי בעצם בכל רגע עומד הוא למות, פקח את עיניו מהריכוז הממושך בו היה שרוי, הביט לכל עבר - וראו זה פלא:

החיילים אינם, פשוט נעלמו! והוא אפילו לא שם לב! רק הבית ההפוך מוכיח כי כל הסיפור היה גם היה ואינו חלום או הזיה, אבל החיילים עצמם פשוט נעלמו עם הרוח, נגוזו אל החלל - עם הנשק, עם האיום, עם גזירת המוות שריחפה מעליו!

הרב כה התפלא, עד שיצא לרחוב בנסיון להבין מה קרה. ואז שמע כי לפתע החלו הכוחות הגרמניים במתקפה נועזת, וכל החיילים נקראו לשוב אל קו החזית באופן מייד. הם פשוט הותירו אותו כך - בחיים, ואצו רצו לתפוס עמדות בקו הגבול, להגן מפני האוייב...

ולכל ההתפתחות המפתיעה הזו - הרב אפילו לא שם לב. שקוע היה בלימוד התורה, כה עסוק ומרוכז בפיצוח תבונותיה והעלאת מרגליות מעומקיה. בינתיים האיום על חייו הוסר, הגזירה שריחפה עליו בוטלה, והוא זכה לחיים חדשים וארוכים!

ככל הסיפור הזה סיפר הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל - מייסד וראש ישיבת פוניבז', והוא מסביר מה כוחה של התורה, עד כמה היא כובשת, עד כמה ניתן לשקוע בתוכה - לשכוח מעולם ומלואו, להתחבר אליה בכל לב, להתקשר עימה בקשר אמיץ. וכשעושים כך - מדהים לראות כמה כוחות נפש היא נוסכת, איזו עוצמה ויכולות התמודדות היא מעניקה, עד כמה היא מחוללת ניסים אף למעלה מדרך הטבע!

אחים יקרים, התורה הקדושה ניתנה לכולנו, כולנו יכולים להתחבר אליה וליהנות מאוצרותיה. ככל שניתן לעצמנו לשקוע לתוכה, ככל שבזמני הלימוד נתנתק מכל הסובב אותנו, ככל שנייחד זמנים בהם אנו מחוברים רק עם התורה - כך נזכה לחוש שהתורה באמת מטעינה אותנו באנרגיה, מציפה אותנו באושר, נותנת לנו חיים - וגם משמעות לחיים!

ליקוטים וסיפורים נפלאים

על פרשת השבוע ועניני דיומא ■ הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א

בהגיע תורו של השוחט העיף מבט בפני הצדיק - והתעלף... היה זה האורח אותו גירש בבזיון מחצרו, ואף לא הניחו ללון באסם! פרצה מהומה, היזו עליו מים. בפיק ברכיים עמד על רגליו...

"זאת חוקת התורה" (יט, ב)

"גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה" (רש"י)

מסופר על הרה"ק רבי חיים מצאנז בעל ה'דברי חיים' זיע"א, אשר מנהג מקודש היה נוהג הוא, לחתוך בעצמו את הביצה והבצל למאכל שנהוג לאוכלו בסעודת צפרא דשבתא. מנהג זה לא היה מחוור לקהל החסידים, על מה ולמה ינהג הרבי כן בעצמו ובעת הסעודה, אך סביביו נשערה מאוד, ולא נודע מעולם פשר המנהג.

מעשה היה, ונקלע אל השולחן כפרי פשוט ותמים, וכראותו את הרבי נוהג כן, בעת חיתוך הבצל, לא כבש את תמיהתו ומיהר לשאול בקול רם: "רבי על מה ולמה? וכי אי אפשר לחתוך את הבצל קודם הבאתו אל השולחן?" ה'עולם' עצר נשימתו בדריכות, לדעת מה יענה הרבי, אך הרבי אך חייך ואמר לאותו כפרי: "הרי כל מהות מאכל הבצל היא החריפות שבו, וכי אם נחתכנו קודם לכן, מה הועילו טבחים בתיקונם? הרי תאבד הוא כל חריפות שבו..." הכפרי נחה דעתו, ואולם החסידים המרוממים יותר, הבינו שלא בכך טובב העניין...

לפרק זמן אחר התרחש מעשה שוב. בא רב ודיין, בעל הלכה, להשתתף בשולחן הרבי, לחזות בהיכלו, למרות שלא מן עדת החסידים הוא, וגם הוא כקודמו תמה בלחישה, מאי אולמיה לבצל הנחתך בעת הזאת ובעסק הזה? הראה לו הרבי פנים שוחקות ואמר לו: "והלוא אתה שבעל הלכה אתה, עליך לדעת היטב כמה איסורי שבת עלולים להתרחש בחיתוך הבצל, אמנם הביצה לאו גידולי קרקע היא לעניין מיעוכה, אך בחיתוך הבצל דק, עלולים לעבור על טוחן, לש וכו', וממילא בכדי שהרבנית לא תיכשל בהם חלילה", אמר הרבי, "מקפיד אני לחתוך בעצמי בכדי שלא תבוא תקלה על ידי נשים צדקניות..." נחה אמנם דעת הרב... אך קהל החסידים שוב ידע שלא בזאת עסקינן, והלוא הרבנית בקיאה היטב בהלכות הנודעות לתיקון מאכל בשבת, וכן ההתעסקות על השולחן הטהור בעצמו גם לא ברורה...

חלפו השנים, והנה בא ונכנס אל חדר הרבי חסיד ישיש. פונה הוא אל הרבי בזה הלשון: "רבי רחימאי, שנים רבות עבדתך ולמדתי ממך רוב תורתך, שבכתב ושבפועל פה, נגלה ונסתר, ורק חיסרתי דבר זה, על מה ולמה נוהג רבינו כך בעת שולחנו הטהור בחיתוך האי בצלא?" הסביר לו הרבי פניו ואמר: "ידוע הדרוש המפורסם כי שבת קודש, יום השביעי, הרבה מן הנוהג בו הוא בגימטריא שבע, אף הוא: 'נר' בגימטריא קטנה שבע, 'יין' אף הוא שבע, 'דג' גם, 'מרק', 'בשר', הכול שבע, עד שמגיעים לבוקר שבו מגיע הבצל שהוא בגימטריא קטנה ארבע עשרה, ובכדי לתקן זאת, מקפיד אני בעצמי לחתכו ל- שבע חתיכות.

למרות שפה קדוש אמר דבר זה, עדיין אמרו חסידים בעלי דעת, שעדיין אין בזה בירור, והדברים נותרו צפונים וחתומים... אמרו דרשנים, אשר בכל זאת בשלוש התשובות אותן ענה הרבי, נאמרו מהלכים שונים: בתשובתו לכפרי נרמז עניין החריפות והדבקות בד' יתברך, בתשובתו לרב נאמר הצורך הגדול בהלכות שבת בפרט, לדעת ולשלוט בכדי לא לעבור על איסורים מפורשים מידי שבת, ובתשובתו לחסיד הישיש נאמר, שלא להיות כנמשל כבהמות נדמו...

חשוב ודע את בוראך ותפקידך בעולמו. אך הדברים נותרו חתומים כדבר שנאמר: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממנו", ולנו המורגלים על "אין לך רשות להרהר אחריה, נותרה הזכיה, שאין השטן ואומות העולם מונים אותנו לאמור 'מה העבודה הזאת לכם', שאת רצון בוראינו נעשה תמיד, זאת חוקת התורה!"

(דרשו)

"זאת חקת התורה... ויקחו אליך פרה אדומה" (יט, ב)

חז"ל דרשו על הפסוק "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", שהכוונה היא על זה - פרה אדומה.

מה פירושם של הדברים? רבי משה הדרשן באר את טעם המצוה: "תבוא האם ותקנח צואת בנה" - עם ישראל חטאו בחטא העגל, תבוא אמו - הפרה, ותכפר על כך. ולכאורה, אם קיים טעם למצוה, מדוע נחשבת היא לחוקה? על כך נאמר: "אמרתי אחכמה" - אני חשבתי לאמר את הטעם למצות פרה אדמה, כפי שבאר רבי משה הדרשן, אולם "והיא רחוקה ממני" - ומדוע? שהרי על מצות פרה אדמה הצטוו כבר במרה, עוד בטרם חטאו בחטא העגל, והחטא היה בגדר "רחוק ממני". על כן נחשבת מצות פרה אדמה כ"חקת התורה" - מצוה שאין יודעים את טעמה.

(מהרי"א)

"זאת חקת התורה" (יט, ב)

על פרשת פרה אדומה אמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת ז) "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני!"

משל למה הדבר דומה? - אמר המגיד מדובנא - לעשיר כפרי אחד שרצה לנסוע עד סוף העולם. אמר ועשה! הכין מרכבה רתומה לסוסים אבירים וחזקים, אוכל וצידה לדרך. לאחר מכן עלו הוא ומשרתו למרכבה, ויצאו למסע אל סוף העולם... ביום הראשון לנסיעתו, נסע העשיר שלוש מאות פרסאות, ולעת ערב עצר כדי לנוח במלון. במלון ישב העשיר על יד השולחן והשתתף בשיחת האורחים ובסיפורי מסעותיהם. כל אחד מהם תיאר באוזני חבריו את מסרת מסעו, כמה כבר נסע, וכמה עוד עליו לנסוע. אני - קפץ העשיר ואמר - נוסע לסוף העולם, וכבר עברתי היום שלוש מאות פרסאות! שוטה שכמוך - צחקו כולם - אין האינך יודע כי העולם הוא עגול? אין אתה מתקרב לסיום מסעך כלל, כי ככל שתרחיק ותסע, כן ירחק ממך סוף העולם...

כן הוא גם הנמשל - סיים המגיד - שלמה המלך חפץ להבין את סודות התורה, אולם, ככל שלמד, הבין כי התורה עמוקה מני ים. משום כך אמר: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני"!

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (יט, יד)

הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות, ידוע היה בגאונותו הגדולה בתורה. עם זאת, ניהל עסקים מסועפים, ונודע גם כעשיר מופלג - תורה וגדולה במקום אחד. פעם אחת באו לביתו כמה סוחרים ובפיהם הצעת עסק. רבי אפרים זלמן ישב באותה שעה בחדרו, והיה עמל על דברי הגמרא, ומשום כך סירב להפגש עמם. הדבר אינו סובל דחוי - אמרו הסוחרים לרבנית - אמרי לרב כי אם לא יקבל אותנו לפגישה עכשיו, עלול הוא להפסיד ממון רב! נכנסה הרבנית אל חדרו ומסרה לו את דבריהם. בפרשת חקת - השיב לה הרב - נאמר: "זאת התורה אדם כי ימות באהל", בשעה שאדם יושב ועוסק בתורה, עליו לשים עצמו כמת לגבי כל עניני העולם הזה, על כן איני מוכן לפגוש בסוחרים אלה עכשיו! הלכו הסוחרים לדרכם, ואמנם, מכיוון שלא קיבל את הצעתם, הפסיד רבי אפרים זלמן הפסד עצום של אלפי זהובים. אשרי ואשרי חלקי - שמח הרב - על שזכיתי לשלם היום אלפי זהובים, תמורת דף גמרא...

"ותמת שם מרים" (כ, א)

"למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה קרבנות מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת" (רש"י).

הגאון רבי אהרן יהודה קלוגר (אביו של הגאון רבי שלמה קלוגר מברודי) כיהן כרב בעיירה קטנה בשם 'קומרוב'. בסוף ימיו חלה רבי אהרן יהודה

ונסע לזאמושטש כדי להתרפאות. כאשר שהה בזאמושטש לצורכי רפואתו - נפטר. הגיע הגאון רבי יעקב קראנץ - המגיד הנודע מדובנא (שאף הוא מנוחתו כבוד בזאמושטש) - להספידו, ונשא את משלו, כהרגלו בקודש:

צבי החליט לנסות את מזלו במסחר בשיריים של משי. חתיכות קטנות ולא אחידות שנותרו מגזירת הבדים וכדומה. השיג אותן צבי בפרוטות ומכר אותן ברווח מזערי למי שביקש להטליא את בגדי המשי שלו. יום אחד פגש את צבי חבר. כששמע שמצב העסקים לא טוב, הגיב החבר: "בחרת לך למסחר את הכפרים הקטנים, בהם כמעט אין לובשי משי", ויעץ, "תעבור לעיר הגדולה ותראה כמה ביקוש יהיה לסחורתך".

אף הצדיקים כך - סיים המגיד מדובנא את משלו - אין הקב"ה חפץ שיסתלק צדיק כה גדול בכפר כה קטן ותהיה כפרה רק למעט אנשים, לפיכך מגלגל הקב"ה שיגיע הצדיק לעיר גדולה וחשובה למען תכפר מיתתו על כולם...

(במחשבה תחילה)

"וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו ויט ישראל מעליו" (כ,

כא)

קבוצת חסידים הגיעה לשינאוה, אל הצדיק בעל "דברי יחזקאל" זצ"ל. חקר הצדיק כיצד עברה עליהם הדרך, סיפרו שהלכו רגלי ובכל כפר לנו בביתו של השוחט המקומי, כנהוג. רק בכפר פלוני נאלצו לחפש אכסניה, השוחט סירב להרשותם ללון בביתו. שמע הצדיק, ושמר את הדברים בליבו.

כעבור זמן קצר באו אנשי העיר הסמוכה לאותו כפר לבקשו שישבות בעירם, ונעתר להם. השמועה עשתה כנפיים, ומכל רחבי המחוז נהרו העירה לשבות בצילו של הצדיק, לשמוע את הרינה ואל התפילה. בין הנוהרים היה איש גבה קומה, בעל צורה, ציקלון מזונות בידו האחת ותיק

טלית ותפילין בשניה. דרכו עברה באותו כפר. כנהוג, שאל לביתו של השוחט ושם פעמיו לשם. אשת השוחט קידמה פניו: יום חמישי היום, והשוחט עורך סיבוב ביישובים סביב, לשחוט לכבוד שבת... "ברשותך", אמר האיש, "אחכה לשובו באסם". האישה היססה: "בעלי אינו אוהב אורחים, חבל על ההמתנה ועל האכזבה. ישאל כבודו לביתו של הפרנס, שם יארחוהו בכבוד". אבל האיש בשלו: "מסורת היא ללון בביתו של השוחט, אמתין באסם עד שובו".

דלת הבית נסגרה, והוא פנה לאסם. ישב על אלומת קש, הוציא ספר מתיק הטלית והתפילין, ומיד השתפך קול ניגונו הערב, שובה הלב. צללי ערב נטו, אפלולית השתררה, ולפתע נפרצה דלת האסם. "מה מעשיך כאן?" רעם קולו

של השוחט. "החוצה, משיג גבול שכמותך!" הזר קם על רגליו. "ברשותך" הפציר, "אם אינך מוכן לארחני בביתך, הרשיני לישון כאן, באסם!" "אין על מה לדבר", הקשיח השוחט ליבו. הזר קיבל את הדין ויצא משער החצר.

שאל לביתו של הפרנס והתקבל בכבוד. ערכו לפניו שולחן והציעו לו מיטה, ובבוקר נלווה אל מארחו לתפילה. גם השוחט היה שם, ושיחת הבוקר נסובה על בואו של הצדיק הנערץ לעיר הסמוכה. כל יהודי הכפר התעתדו לנסוע העירה לשבת, ושכרו עגלה. ברצון ניאותו לצרף אליהם את האורח נשוא הפנים. לקבלת השבת היה בית הכנסת הגדול מלא מפה לפה, ורבים גדשו את החצר והרחבה, מהם שמעו את קול תפילתו של הצדיק שהתנשא כשאגת ארי. לאחר התפילה הנרגשת עברו הכל על פניו, לקדם בשלום ולהתברך בברכת שבת שלום.

גם יהודי הכפר עמדו בתור, ובהגיע תורו של השוחט העיף מבט בפני הצדיק - והתעלף... היה זה האורח אותו גירש בבזיון מחצרו, ואף לא הניחו ללון באסם! פרצה מהומה, היזו עליו מים. בפיך ברכיים שב ועמד על רגליו מבוויש ונכלם, והצדיק פתח ואמר:

"אכן, התקשיתי להאמין למה שסיפרו אודותיך, ובאתי לבדוק בעצמי. לדאבוני, הוברר שצדקו... וכאן ודאי תשאל: האם תמיד, כששומע אני שיהודי אינו נוהג כשורה, פונה אני לאמת את השמועה? ודאי שלא, אך כאן, שונה הדבר, שכן נהגו שהשוחט מארח את עוברי הדרכים, משום שהשחיטה עלולה להקהות את רגשותיו לצער וחמלה. והרי אמרו שקשורה היא במזל מאדים, מזל שפיכות הדמים. ורגש הרחמים, מסימני היהדות הוא: שלושה סימנים באומה זו, בישנים רחמנים וגומלי חסדים, ואם חלילה, יאבד השוחט את הסממן היהודי של הרחמים ותחלחל לליבו אכזריותו של עשוי, כיצד נאכל משחיטתו? והלא שחיטת גוי פסולה..."

והוסיף: "כשתמצי לומר, יש לכך רמז בפרשת השבוע, פרשת חוקת: "וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו - ויט ישראל מעליו". אם השוחט, ממזל מאדים, ממאן לתת ליהודי לעבור בגבולו, ואינו מאזן את שפיכות הדמים במעשי חסד והכנסת אורחים - "ויט ישראל מעליו", נוטשת אותו הנקודה היהודית.

נאה הוא הסיפור, אך יחטיא את מטרתו אם נאמר לעצמנו: אני איני שוחט, ואיני מגרש אנשים... יתבונן כל אחד ויראה, שבלחץ החיים והטרדות נשחקים רגשות ומופרים איזונים, וחובה עלינו לעמוד על המשמר. אם ששת ימי המעשה מושכים לחומריות - נקדיש את השבת לרוחניות. אם מנותקים הם מהמשפחה - תוקדש השבת לחיזוק הקשר, ללימוד עם הילדים. תשיב אותנו אל עצמנו, למשפחתנו, ותשיב את האיזון הנכון!

(וקראת לשבת עונג)

"קח את אהרן ואת אלעזר בנו" (כ, כה)

קח את אהרן - בדברי נחומים (רש"י)

מעשה באברך שנסע לקהילת פראנקפורט-דמיין כשבכיסו כמה אלפים רובל כסף. בדרך נכנס לביהכ"ס והניח את הכסף על הקורה שם וביציאתו שכח מזה והמשיך בדרכו. לפתע באמצע הדרך הרגיש שכספו בל עמו. הוא נכנס לחדרה גדולה והחל לצעוק ולבכות ולרוץ ברחובה של עיר בהסטרירה בלי לדעת מה יעשה. תוך כדי מרוצה עבר ליד ביתו של אב"ד פראנקפורט הגאון רבי אברהם אביש זצ"ל. כשראה הרב דרך החלון את אותו יהודי כשהוא מצעק ובוכה, קראהו אליו ושאלו על סיבת בכייתו. סיפר לו האיש על אסונו הגדול שאבד לו ממון רב. ואינו יודע היכן להתחיל לחפש. הרגיע אותו הרב ואמר לו: "אל תדאג, מעותיך הם אצלי בשלימות. הרגע מעט ואכול ארוחת צהרים ואחר כך אתן לך את כספך ותלך לשלום. ויהי כאשר

נרגע האיש, נח מעט וסעד את לבו, נתיישר עליו דעתו ונזכר שהניח את כספו על הקורה בביהכ"ס. הוא יצא מבית הרב ורץ לשם ואכן מצא שם את כל כספו כפי שהניחו. כשחזר לבשר לרב, אמר לו רבי אביש: "הנה החזרתי לך את ישוב הדעת, וידעתי שתמצא את מעותיך.

(אוצר שיחות צדיקים)

סיפר הצדיק רבי אריה ליון זצ"ל: כשזכיתי פעם לבקר אצל החפץ חיים, ראיתי שם אברך צעיר עומד ובוכה לפני החפץ חיים ומתאונן על מצבו הקשה. שאל אותו החפץ חיים: "אילו היו אומרים לך שישנה גזירת שמים שאתה צריך לעבור תקופה קשה בחיך, ושואלים אותך מתי אתה בוחר לעבור את התקופה הקשה, האם בצעירותך או בזיקנותך, מה היית בוחר? השיב האברך: "בוודאי הייתי בוחר בצעירותי, כי אז יש בכוחי לסבול יותר, גם הסבל נשכח כשבאים אחריו ימים טובים". אמר לו החפץ חיים: "אם כן, נמצא שהקב"ה בחר עבורך בדיוק את מה שהיית בוחר לעצמך. א"כ, למה לך להתרעם כלפי מעלה? הרי יותר ממה שיגיע לך לסבול לא תסבול אפילו עוד רגע אחד, ועל ידי מה שאתה עובר כעת, אתה חוסך מעצמך צער ועוגמת נפש בעתיד, אם כן עליך להיות מאושר".

בדברים אלו של החפץ חיים מצא האברך מרגוע לנפשו.

(דרך אבות)

הרופא הנכרי שניתח את לבו הטהור של הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה מלווה ברופא יהודי שהגיע עמו מארה"ב וסייע בידיו במהלך הניתוח הסבוך. יום הניתוח הגיע. הרופא הנכרי היה רגוע ושלו שכן עברו מדובר בעוד ניתוח שיגרותי אף כי סבוך ומסוכן. לעומת זאת, הרופא היהודי, שהבין כי חייו של פוסק הדור בסכנה, היה אחוז חרדה. הרב אלישיב שהבחין בחרדתו, החל להרגיעו בדברים הבאים: "ראשית כל, ברצוני להודות לך כבר עתה על שהטרחת עצמך לבוא לטפל בי. מכיון שלאחר הניתוח אינני יודע אם יהיה מי שיודה לך. מלבד זאת, אינך צריך לחוש אכזבה באם לא תצליח במלאכתך, ואין לך לחשוש שמא יאשימו אותך, משום שהכל בידי שמים, והדבר לא תלוי בך אלא בגזירת הבורא יתברך.

(עמודו של עולם)

"ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל" (כ, כט)

ואילו במיתת משה רבינו נאמר: "ויבכו בני ישראל את משה" (דברים לד-נ). מדוע לא נאמר "כל בית ישראל" כשם שנאמר אצל אהרן? אלא, מפרש רש"י הטעם, משום שעל משה בכו בני ישראל - רק הזכרים, ואילו על אהרן, מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום ומטיל אהבה בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה, בכו "כל בית ישראל". זכרים ונקבות.

בני ישראל דברו לשון הרע על משה, אך ה' לא רצה לומר לו זאת, כדי לא לומר לשון הרע על עם ישראל, לכן נענשו עם ישראל, ומשה לא ידע את הסיבה לכך. אבל לאחר מכן באו בני ישראל וסיפרו לו מעצמם על החטא, ואז התפלל עליהם.

(תורת משה)

"עלי באר ענו לה" (כא, יז)

בזכות מרים קיבלו ישראל את הבאר (כמבואר בתענית ט). ולאחר פטירתה של מרים הסתלקה הבאר וחזרה שוב עד שנכנסו ישראל לארץ, בזכות משה. דבר זה, מבאר הגה"ק רבי יוסף חיים מבבל, בספרו 'אדרת אליהו', רמוז בפסוק: "אז ישיר ישראל את השירה... עלי באר", כששרו ישראל את שירת הבאר ביקשו ממנה להעלות להם מימיה, ביארו באיזו זכות יעלו לקראתם מי הבאר לאחר פטירת מרים: "ענו לה". "ענו" אותיות "ענו", שבזכות משה העניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה - זכו שוב לבאר.

(במחשבה תחילה)

מעשה באדם שכלתו לא ידעה לאפות לחם בתנור, וכל לחם שהיתה אופה יצא שחור כפחם. ניסה האיש להשפיע על בנו לגרשה אך קודם לכן, באו האב ובנו לפני הגאון רבי משה זקן מאזוז זצ"ל (ראב"ד ג'רבא) וסיפרו לו כל הענין. קבע להם הרבי להגיע אליו ביום פלוני אחר הצהריים, משהלכו ציוה הרב להכריז כי ביום המיועד תאפה לו לחם שחור כפחם ותעטפו יפה במפית. כשהגיע היום, באו האב ובנו עם הכלה. עסק אז הרב בלימודו, ופתאום קראה לו אשתו לאכול. אמר לה הרב שתמתין מעט כי יש אנשים שממתינים לו. אך האנשים מיהרו לומר כי יש להם זמן, וקודם יסעד הרב את ליבו. הרבנית הגישה את האוכל והלחם. ניגש הרב ליטול ידיו, הוציא את הלחם מהמפית ולנגד האב ובנו נגלה הלחם שחור כפחם, הרב אכלו לאיטו כאילו רגיל בו. האב ובנו רואים ומשתאים. פנה האב לבנו ואמר: "אם הרב רגיל לאכול לחם כזה וסובל כך מאשתו, מה נאמר אנחנו". וביטלו את תכנית הגירושין.

"וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים... וימת עם רב מישראל ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דברנו בה' ובך" (כא, ו-ז)
מפני מה שלח ה' את העונש לעם ישראל, מבלי להודיע זאת למשה תחילה?

סיפור ושאלה בעידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י מבית האיחוד בחידוד

מיד אחרי שחרית פנה אל עבר משרדו של דוד חברו, ושאלו האם הוא עומד

לקנות בית בן שש קומות? דוד היה מופתע מהשאלה, והשיב לו, 'מי גילה רז זה לך, האם התגלה

הדבר? שמואל הוסיף ושאלו, האם בנין זה נמצא בקרן רחובות על ידי כיכר גדולה? כעת דוד

כבר היה מופתע לגמרי...

יקבצו ויבואו. אפילו בלעם הרשע כבר רצה וחפץ בלוויה כזו, כשאמר (במדבר כ"ג י'), "...תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו".

דבר פשוט הוא, שלא ניתן כלל להשוות לוויה זו, עם לווייתיהם של אותם שקצים ורמשים, שכל חייהם היו מרדף אחר תאוות ועבירות, שבמסוה של דאגת הכלל, דאגו רק לעצמם ונטלו מהקופה הציבורית ככל שיכלו, אלו הנקראים "גדולי האומה", הקבורים להם בחלקה יחד עם חמור שעצמותיו הועלו מוינה שבאוסטריה או מבזעל שבשווייץ, לאחר שלא מצאו דבר בקברו של אותו הוזה, שביקש להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים על ידי המרת דתם, שחלקה זו נמצאת באותה שדרה הקרויה על שמו של אותו אחד.

מי הם אלו שליוו אותם, כל מיני אנשים רעים וחטאים לה' מאוד, עם כמה תמימים שלא זכו לקיים כמעט מצוות. מה אמרו עליהם בהספד, אפילו מצוה אחת לא מצאו לשבחם, השבח (...?) היחידי שיכלו לומר, שאהבו לאכול או לישון, וחלקם אף נהגו להשתכר עד כלות כל החושים. מטחי הירי שירו לכבודם, לא הוסיפו להם מה שדמעה של יהודי כשר אחד מועילה לנפטר. שירת ההמנון בעינים עצומות ובעמידת דום, בודאי שלא הוסיפה להם מאומה. הוי אומר ביאור נוסף מה ניתן ללמוד מהספדו של אדם.

מתוך כל היסודות הללו, אותם קיבל שמואל פונלוויטקוטער* מהוריו ומרבותיו, הוא החל למדוד את האנשים לפי מה שחשב שיהיה בלווייתם. כל אותם 'מדושני עונג' הקומצים את ידם לכל דבר שבצדקה או דבר מצוה אחר, אם לא יוכרו שכל מלוה יקבל 'אלפיה', אין כמעט סיכוי שיהיה יותר מאשר מנין בלווייתו, מלבד יצאי חלציו המוכרחים לבוא ולהגיע.

גם על אחרים הוא כבר החל לחשוב ולתכנן, בסתר ליבו חשב לפתוח 'חברה לתכנון לוויית', בה כל אחד יוכל לקבל תוכנית היאך תראה הלוויה שלו, ומה יאמרו עליו המספידים והמלווים הרבים או המעטים, עם אופציה להכנת מודעות אבל על פי בקשת הנפטר.

במחשבותיו חילק שמואל את הציבור הנקרא 'שומר תורה ומצוות' לחמשה, הקבוצה הראשונה הם אותם הרבנים מנהיגי הקהילות ורבני הישיבות ושאר

רבבות עמך בית ישראל, ובראשם מרנן ורבנן, ארזי הלבנון ואדירי התורה, תלמידי חכמים מופלגים וצדיקים, באו לחלוק כבוד למרן זצוק"ל [א"ה: הסיפור נכתב בשנת תשע"א, סמוך ונראה לפטירתו של מרן הגרמ"ל ליפקוביץ זצ"ל], אחד מהשרידים האחרונים לדור דעה, מזקני התלמידי החכמים שבדור, שהרביץ תורה למעלה משבעים שנה, וגידל עדרים עדרים לתורה ועמלה, ונשא על ליבו הטהור את משא הדור, מתוך אחריות גדולה להמשכת התורה בטהרתה.

כל אחד ואחד מהמלוים, במיוחד אלו שדמעתם על לחים, ליבם קרוע מצער, שהלכו ב'דרכי בני ברק האבלות', היוה עדות נאמנה על חלקו הגדול והעצום בעולם הבא של הנפטר הענק, כדברי רב יהודה בשם רב שמואל בר שילת בשם רב, "מהספדו של אדם ניכר אם בן עולם הבא הוא אם לאו", וכפרש"י שם, "שאם כשר היה, הכל בוכין עליו ומורדין דמעות ומספרים שבחו", וכמסקנת הסוגיא, שדרך בני אדם שאינם מתעוררים לבכות אחר אדם זקן שנפטר, ואף אם יעמוד ספדן מוצלח, הוא לא יצליח לעוררם, אבל אם מדובר ב'בן עולם הבא', כאשר יעמוד ספדן ויעורר את הציבור, למרות זקנותו הרבה של הנפטר, יבכו עליו כולם.

רבים שלא זכו להכיר, שלא זכו להתקרב, גם הם נראו מלווים, אך עדותם על כך שלא טעו במה שסגרו את תלמודם והלכו להלויה, היו כל אותם אלפי תלמידי חכמים, שרובם ככולם לא מפסיקים מלימודם לשום דבר, ובכל זאת הרגישו חובה בנפשם לעזוב את בית המדרש, ולהשתתף בלויה הזועקת ומכרזת על 'כבוד התורה', עד שאף ילדים

קטנים שבאו יחד עם הוריהם, ראו את הרבבות הרבים, והפנימו עמוק בליבם הקטן, שכל אלו עזבו את בית מדרשם, חלקם אף נסעו שעה ארוכה, וכל זאת, למען כבוד התורה, המגיע למי שעמל כל חייו בתורה.

החיזוק הגדול בלויה כזו, שאין מי שלא יחפוץ שלאחר אריכות ימיו ושנותיו יזכה ללויה כזו, שגדולי ישראל, רבנן ותלמידיהון, ורבבות עמלי תורה, כולם

עמלי תורה שאין להם בעולמם אלא תורה ועמלה וקיום המצוות בדקדוק ההלכה, ותפילותיהם כעומדים לפני המלך, ובדרך כלל אף העמידו תלמידים הרבה, שבוודאי אלפים רבים ואולי אפילו יותר מרבה יבואו להלוותם, יספידו אותם על מעשיהם הטובים, ומאות יזילו דמעה על הסתלקותם, ואף ילמדו משניות ויתנו צדקה לעילוי נשמתם.

הקבוצה השנייה הם אותם אלו שעיקר עיסוקם היה בתורה, הקפידו על קיום מצוות, ורוב מחשבותיהם היו אודות עשיית רצון אביהם שבשמים, שאף הם יזכו ללוויה מכובדת, יאמרו עליהם דברים טובים שעשו, ואף יהיו כאלו שיוציאו אנחה מליבם אחריהם, ובניהם ומכריהם ילמדו משניות לעילוי נשמתם.

הקבוצה השלישית הם אלו הנקראים בפה העם 'יהודים טובים', אין להם יותר מידי הרבה שייכות לתורה, מלבד שיעור דף היומי או לימוד אחר קבוע בכל יום, ויחד עם זה מקפידים בקביעות על תפילה בציבור, וכן על עוד כמה מצוות. פשוט הוא שלוויתם לא תהיה כל כך מכובדת, אבל בודאי שמאה או מאתיים איש מקרב השכנים והמכרים, אלו שהיו עמו בשיעור ובתפילות, יבואו ללוותו, ואולי יהיה מי שיפטיר אחריו שהוא חסר בבית הכנסת ובשיעור הקבוע, ואם זכו, בניהם יתפללו לפני העמוד ויאמרו קדיש בכל השנה ואף ילמדו משניות לעילוי נשמתם.

הקבוצה הרביעית הם אלו, שאין להם בית הכנסת קבוע בו הם מתפללים, וזאת מהסיבה הפשוטה שאינם רוצים שירגישו בהם כמה פעמים הם באים לבית הכנסת, וכמה לא. גם אין להם שיעור קבוע, אלא לפעמים באים לכמה דקות לאחד השיעורים, כשאיחרו את המנין הקודם, ועליהם להמתין למנין הבא. אין להם שייכות קבועה למצוות, ואף חסד מזדמן אינם ששים לעשות, כאשר דאגתם היומיומית היא בעניני העולם הזה, ועל כן, גם הלוויתם תהיה מתאימה, שכמה עשרות קרובים ושכנים יבואו אליה, אף אחד לא ירגיש בחסרונו, ואולי בניו יאמרו קדיש במשך השבעה לעילוי נשמתו.

הקבוצה החמישית הם אלו, שכל חייהם היו מרדף אחד אחרי תענוגות העולם הזה, טרדותיהם היו באיזה צבע יצבעו את מכוניתם ומה יהיה העיצוב של אריחי הקרמיקה בחדר האמבטיה, היכן ניתן 'לבלות' במלון שמונה כוכבים עם ארוחות גורמה וספא צמודה בנוף מרהיב, ובאיזה מקום יוכלו לעורר את יצרם בתאוות ומעדנים חדשים, כאשר משנתם היא,

'אדם לתאוה יולד', וכל שיחם ושיגם הוא אודות אילו משקאות הם יוכלו להריק לגרונם ומאכלים שיוכלו להלעיט את בטנם. בבוא העת והזמן, בקושי מנין ילכו בלוויתם, ולא רק שספק רב אם יאמרו קדיש אחר נשמתם האומללה, מלבד הקדיש הרצוף שיאמר בלוויה. בניו יברכו אחריו בכוונה ברכת 'הטוב והמטיב', ששמחתם תהיה שלימה בעת מיתתו על הדירה המעוצבת ומפוארת עם כל הריהוט האחרון, ועל כל הממון שהשאיר להם, כאשר אליהם יצטרפו בשמחתם התרנגולים והאווזים, אשר כעת חייהם בטוחים יותר, שאחד מזולליהם עבר לעולם שעבורו אינו כולו טוב.

לאחר קביעת חלוקת רמות ודרגות האנשים, בכדי לקבוע איזו לוויה תהיה לכל אחד, נשאר רק לשמואל להחליט לאיזה קטגוריה מבין החמשה ה'מדובר' שייך, ולאחר החלטה זו, התוצאה כבר היתה מוכנה עבורו. באופן זה שמואל כבר דמיין בדעתו היאך תראה לווית שכנו ובן דודו, הירקן ובעל המכולת, זה שיושב על ידו בבית הכנסת והחברותא שלו, הראש ישיבה שאצלו למד ורב בית הכנסת שבשכונתו, ואפילו איך תראה הלוויה שלו הוא יודע, כאשר לצערו הרב, המראה אינו מעודד, אלא עגום ומבייש.

פעמים רבות ניתן להתפרנס בכבוד מתוך דמיונות, אבל לא כשהדמיונות הם אודות הלוויות, שאנשים לא מעוניינים לשלם על דברים אלו. ומאידך, בעלי החנויות מבקשים ממון בכדי שיהיה ניתן לרכוש אצלם כל מה שצריך עבור משפחה עם ילדים, ועל כן הלך שמואל ולווה סכום מכובד, אותו שילם לאחד ה'יועצים הבכירים' להתאמת ומציאת מקצוע, כאשר לאחר קבלת הטבין והתקילין, יעץ לו הלה שיחפש נושא בו הוא יכול לשמש כיועץ, כאשר

במשך הזמן, כשכבר יהיה 'יועץ מקצועי', הוא יוכל לשלב ולצרף את התיאוריה אודות הלוויות, שבנה מתוך מחקרים רבים ולאורך שנים, ולייעץ אודות כך לאלו שיבואו בשערי משרדו.

הרעיון היה נראה לשמואל זר ורחוק, מה הוא יכול ליעץ לאחרים, ומי יהיו אותם פתאיים שיבואו אצלו לקבלת ייעוץ, אבל ככל שמצבו הכלכלי החמיר, וכצעד אחרון לפני שהוא מתחיל לעבוד בעיריה כמנקה רחובות, חשב שככל הנראה הוא מוכרח להתחיל לעבוד כיועץ.

באותו לילה גורלי, לאחר היום שבו כלתה פרוטה אחרונה מן הכיס, ושמואל ובני ביתו הלכו לישון רעבים, היה עליו להחליט באופן סופי אם למחרת הוא פותח משרד ליעוץ או הולך לעיריה לבקש עבודה בנקיון רחובות, ולפתע הוא מתעורר משנתו, כולו בפחד נוראי מהחלום שחלם, אודות חברו דוד געשעפסטרטייכער*, שהולך לרכוש בית בן שש קומות, הנמצא בעיר לא מוכרת ובקרן רחובות, ליד כיכר גדול, והקול זועק בחלומו, 'אל תקנה, אל תקנה, הבית יתמוטט בקרוב'.

החלום השכיח משמואל את רעבונו, ומיד אחרי שחרית פנה אל עבר משרדו של דוד חברו, ושאלו האם הוא עומד לקנות בית בן שש קומות? דוד היה מופתע מהשאלה, והשיב לו, 'מי גילה רז זה לך', האם התגלה הדבר? שמואל הוסיף ושאלו, האם בנין זה נמצא בקרן רחובות על ידי כיכר גדולה? כעת דוד כבר היה מופתע לגמרי, והחל לשאולו מהיכן הוא יודע שתוכניתו היא שהיום הוא רוכש בנין מרכזי בן שש קומות בלב העיר פרנקפורט שבגרמניה, בקרן רחוב על יד אחד הככרות המרכזיות בעיר. שמואל השיבו את כל האמת, שכך הוא חלם בלילה, ויחד עם זה שמע קול נוראי הזועק, שלא לקנות את הבנין, הוא יתמוטט בקרוב.

כעת דוד כמעט התמוטט. לאחר כמה רגעים הוציא דוד מכיסו כמה שטרות ונתנם לשמואל באומרו, שזה הוא נותן לו על המידע החשוב שהביא לו. כשאך יצא שמואל ממשרדו, שלח דוד הודעה למתווך שהוא חוזר בו מהסיכום לקנות את אותו הבנין, והוא ישלם לו דמי ביטול חוזה, כפי שסוכם מראש.

חלומו זה של שמואל התממש, תוך פחות מחודש אירעה במקום תאונה, משאית ענק איבדה את הבלמים, ודהרה הישר אל עבר קומת הכניסה של הבנין, ומרוב עוצמת התנופה, חלק מעמודי הבנין התעקמו ונשברו, ותוך זמן קצר, חלק נכבד מאותו בנין התמוטט.

דוד סיפר לכל מכריו וידידיו את הנס שהיה עמו, ומגלגלים זכות על ידי זכאי, שנס זה אירע על ידי חלומו של שמואל, כך שכחו הגדול של שמואל בחלומות, נתפרסם ונודע בשער בת רבים.

מידי פעם, כשהפרוטה היתה כלה מביתו של שמואל, הוא היה זוכה להתגלות של חלום נוסף אודות אחד ממכריו, וכשסיפר לו את דבר החלום, היה הלה משלם לשמואל סכום נכבד שהספיק לו לכלכלת משפחתו עד החלום הבא.

במשך הזמן שיכלל שמואל את חלומותיו, הוא היה מתענה והולך ללון בעזרת נשים בבית הכנסת הישן בעיר הסמוכה, מקום מסוגל מאוד מפני טעמים וסיבות נסתרות, ואכן שם היו מתגלים לו חלומות על כל מה ומי שהיה מבקש.

כשהפרנסה החלה לזרום מתפקידו החדש כ'חולם חלומות', באחת הימים הלך שמואל, ושכר משרד בקומת המשרדים במרכז המסחרי בעירו, בו תלה שלט המפרסמו אודות כוחותיו הבלתי טבעיים, יחד עם יכולתו ליעץ לכל אחד ובכל תחום.

זמנו של שמואל התחלק בין הימים בהם היה עם משפחתו וישן בביתו לבין הימים בהם קיבל קהל, כאשר כל מי ששילם סכום הגון, יכל להכנס לשעת ייעוץ, בה שמואל שמע ממנו את אשר על ליבו ותוכניותיו לעתיד, כאשר מזכירו הנאמן יושב על ידו ורושם לו את הדברים עלי גליון, ויחד עם הגליונות היה הולך בשעת לילה מאוחרת ללון באותה עזרת נשים המסוגלת לחלומותיו, ומיד כשנתעורר משנתו, לאחר שנטל ידיו והודה לה' באמירת 'מודה אני', היה מתיישב לכתוב את דבר חלומותיו.

היו פעמים בהם החלום היה ברור ומוחלט, הוא היה שומע קול המכריז שלא לעשות פעולות אלו או אחרות. אך היו גם פעמים בהם החלומות לא היו ברורים ומדויקים, והוא נזקק לפותרם כפי מה שהיה עולה על ליבו באותה שעה. גם בפעמים שהיה שומע בבירור קולות ודברים, לא תמיד היה זה מוחלט אודות מי מדובר, ועליו היה למצוא מבין אלו שעליהם ביקש לחלום, למי הם מתאימים ביותר.

למרות שמעולם לא היה לשמואל חברת הסעות או מניות במפעל לאוטובוסים, בכל זאת רבים מחלומותיו היו אודות אוטובוסים ומה שסביבתם. כנראה שכל אותם שנים שטרם היותו יועץ ובעל חלומות, בהם נסע פעמים בכל יום באוטובוס, הם אלו שקשרו את נפשו בנפש האוטובוסים.

במשך הזמן נעשה שמואל מומחה גם בפתרון חלומותיו. כשהיה חולם על אדם הרץ אחר אוטובוס ולא תפסו, פתרונו הוא שמזלו ברח ממנו, וזה לא הזמן שיעשה עסקים או יסגור שידוך. כשהיה חולם על אדם שתפס את

האוטובוס ברגע האחרון, פתרונו הוא שימהר לתפוס את העיסקא הבאה לידו, או השידוך שנקרא לפניו. כשחלם על אדם היושב בבטחה באוטובוס בנסיעה, פתרונו הוא שאין לו לאן למהר, כי הכל מתקדם לטובתו, ואילו כשחלם שהאוטובוס נוסע לאחור, פתרונו הוא שעליו לברוח ולהפטר ממה שהתחיל ועשה. וכן על זה הדרך עשרות רעיונות שונים ומשונים, שיכולים למלאות עשרות עמודים בספר חלומות.

הבעיה המרכזית שהיתה עם שמואל, שהוא לא ראה מעצור ומחסום לאלו דברים ניתן להשתמש בחלומותיו. היו כאלו שבעקבות חלומותיו הוא מנעם מלהמשיך בעבודתם, כשהוא חולם אודות תאונה שתקרה להם בדרכם, ובבירור אצל אנשי ההצלה התברר, שאכן היתה בתקופה הסמוכה תאונת דרכים באותו הכביש, כשלאמיתו של דבר, התאונה שאירעה אינה ראייה מוכרחת שהוא ראה את העתיד, כי גם באותה תקופה אשתקד היתה תאונה בכביש זה. גם שידוכים רבים הוא מנע מלהמשיך בהם, ולפעמים אף בעקבות חלומותיו גרם לפירוק בתים, כאשר לטענתו אין כל התאמה בין בני הזוג, וצפוי להם צרות צרורות, ואילו אם כל אחד ילך לדרכו, יהיה להם רק אושר ושמחה.

לא פלא שהרבנים במקומו, נפשם נקעה מהנהגתו של שמואל, ובמיוחד מאלו שהולכים אליו ודורשים בחלומותיו ועושים כדבריו. חז"ל כבר לימדונו שלא העכבר הוא הגנב אלא החור הוא הגנב, אם לא היה לעכבר חור להיכן להולך את גניבתו, הוא לא היה גונב. אם לא היה לאותו בעל חלומות מי שיבוא אליו וישלם לו במיטב כספו, הוא לא היה מייעץ לאף אחד. ועל כן עוררו הרבנים את הציבור שלא לנהות אחריו, ואף כאשר נראה שכל דבריו הם ממש אמת וצדק, אין להתפעל מכך.

אחד מראשי הלוחמים נגד שמואל, היה הגאון רבי אשר פארפלצטער חלומים*, רבה של הקהילה המקומית, אשר יצא בקול רעש גדול כנגד כל הנוהים אחריו, באומרו, היתכן כדבר הזה או הנשמע כמוהו, שאנשים בעלי דעה ובינה ינהו אחר אדם שלא רק שלא פקע שמו כתלמיד חכם, אלא ספק גדול אם יודע מסכת אחת גמרא על בוריה, אפילו מסכת משניות.

ומילא, היה מוסיף הרב ואומר, אם כל דבריו היו מה שחלם וראה, שכבר מצאנו כן בחז"ל וברבותינו הראשונים, שישנם כאלו שזוכים שמודיעים להם משמים דברים על ידי בעל החלומות, וכן על ידי דברים אחרים, ואולי ואלו יתכן לומר שהוא אחד מהם. אבל כבר שמעתי שרבים מספרים, שהוא חולם חלומות, שרבים מהן אינם בעלי משמעות מוחלטת והוא זה אשר בליבו "הבריא בתורה ועבודה", מפענח נעלמים ומחליט את הדברים כטוב בעיניו, לכל הדעות לא ניתן לסמוך עליו על כך.

דברי הרב אשר נכנסו ללבותיהם של בני הקהילה, השפיע עליהם במשך הזמן עד שביום מן הימים הפסיקו כולם מלילך לשמוע מחלומותיו של שמואל. אך שמואל שהענין נגע מאוד לכבודו ולכיסו, הרהר רבות מה יוכל לעשות בנידון, ומה הסיבה שהרב מתנגד לו נחרצות.

לימים, בעקבות חלום שחלם, שלח שמואל את אפרים פארבונדערטנאכעם*, אחד מהמקורבים לו ביותר, שילך לשכנע את בני הקהילה אודות אמיתות חלומותיו של שמואל. ככל שניסה אפרים לשכנע את בני הקהילה, הם לא קיבלו ממנו דבר, שחזקה עליהם דברי רבם הגדול והחשוב, במיוחד לעומת דברי אפרים.

אחד מבני הקהילה, דניאל פונצושלאגענלייבטער*, שטבעו הסוער והלוהט גורם לו להיות מעורב בכל ויכוח ומריבה, ואינו מוותר על שום אפשרות של שותפות בבלאגן ובמחלוקת, שבימים כתיקונם הוא נחשב כצרה הצרורה של הקהילה, שמעורר בכל עת ושעה מדנים ומריבות בין בני הקהילה, במקרה זה השתמש עם כוחותיו הרבים ליובה ולברכה, כאשר ניהל עם

אפרים שליחו של שמואל ויכוחים ארוכים וקשים, שבמהלכם ניסה אפרים את כוחו להוכיח, שאין כל פסול בשמואל, אלא רק אפשרות של מעלה לדעת דברים שעתידיים לבוא ולהנצל מהם.

על כל טענה וטענה שטען אפרים, השיב לו דניאל מנה אחת אפים. מויכוח לויכוח טענותית נסתתמו, עד אשר כבר לא היה לו טענה אחת ראויה, שדניאל לא ניפצה לרסיסי לילה.

אפרים שראה שכלתה אליו הרעה מאת דניאל, החליט לנסות למצוא לעצמו סימוכין מדברי רש"י הקדוש, ולאחר שלמד את דברי רש"י עה"ת במקומות רבים, נדמה היה לו שיש לו ראייה לשיטתו של שמואל, שישנה מציאות של גילוי שמימי על ידי בעל החלומות.

כשמוע דניאל את טענותיו החדשות של אפרים, השיבו בלשונו החריפה, שלא זו בלבד שאין כל ראייה מדברי רש"י בפירושו וכל שאר ספריו לטובת שיטתו של שמואל, אלא אף מרש"י בפרשניו יש ראייה שאף אם נאמר שנתגלה לשמואל דבר מה על העתידות, בודאי שהוא אינו יודע היאך לפרש ולפתור את חלומו אשר חלם, ודבר פשוט שאין לסמוך על זה כנגד

הוראת חכם וכנגד ההלכה.

השאלה היא: מנין בפרשתנו עפרש"י הוציא דניאל את דבריו וטענותיו?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתנו עפרש"י הגיע יריב לזכיה בירושת סבו, שידע שעליו לחפור באותו מקום.

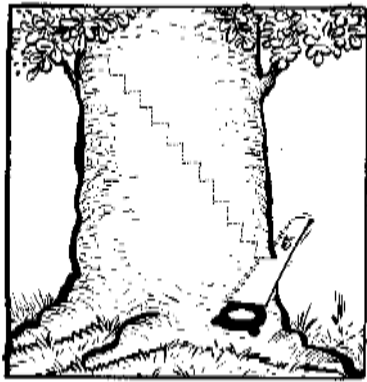
יריב הבין שסבו רמז בכתב הסתרים ש'מקום היין נמצא במקורו', הכוונה שהמקום בו מאכסנים את היין, הנקרא 'אוצר', דהיינו האוצר הכספי שאותו הם מחפשים, נמצא ב'מקורו', דהיינו, מקור היין הנקרא 'יקב' בשפה המדוברת, ו'יקב' בלשון חז"ל הוא חפירת קרקע, ועל כן הבין יריב, שאותו המקום ששאר הרמזים רמזו עליו, בבמרכזו ובאמצעו יש לו לחפור חפירת קרקע עד מציאת האוצר, וזאת מדברי רש"י י"ח כ"ז, עה"פ, "וְנִחְשֵׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם פְּדִינָן מִן הַגֶּרֶן וְכַמְלָאָה מִן הַיֶּקֶב", וביאר רש"י, "יקב. הוא הבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו. וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא, וכן (זכריה י"ד י') יִקְבֵי הַמֶּלֶךְ, הוא ים אוקיינוס חפירה שחפר מלכו של עולם". מבואר בדברי רש"י, ש'יקב' הוא חפירת קרקע, ועל כן השכיל יריב מתוך לימוד התורה למצוא את מקום האוצר, ואף לזכות בו, כנאמר בצוואה.

פונולויתקוקטער – המביט מתוך לוויית. געשעפסעטרייכער – העשיר מעסקאות. פארפלצטער חלומים – המנפץ חלומות. פארבונדערטנאכעם – הקשור אחריו. פונצושלאגענלייבטער – החי מויכוחים ומריבות.

שתולים בבית ה'

טיפים בנושאי חינוך והתמודדות ■ הרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א

הדברים שנוביא מכאן ואילך הם מהספר 'שתולים בבית ה'', ובהקדמת הספר נכתב כך: למי מיועד הספר? עיקר הנסיון החינוכי שעל פיו כתבתי, היה עם תלמידים מתמודדים בגילאי ישיבה-גדולה. ברם מחנכים רבים הביעו דעתם, כי חלק ניכר מהדברים יוכל להתאים אף לכלל מוסדות החינוך, וכן הורים יוכלו להעזר בו רבות [וראה גם בהסכמות הרבנים שליט"א לספר]. יתירה מכך, חלק מהקוראים העידו כי הספר הועיל אף להם עצמם בהתמודדויות העוברות עליהם.

תמצית השיטה ב-10 משפטים

שיטות עבודה לא מומלצות

- 1) כוחניות - נסיון לכפות את האמת בכח על התלמידים.
- 2) חומרניות - הענקת תגמולים גשמיים בתדירות, מבלי להצית התלהבות רוחנית פנימית.
- 3) פשרנות - הנחה שהם "לא מסוגלים" להיות חרדים גמורים, והתפשרות על מסלול חיים מודרני.
- 4) חיקוי - נסיון לחקות סטנדרטים מקובלים במוסדות אחרים ללא חשיבה מחודשת.
- 5) חוסר סבלנות - רצון לקבל תוצאות מיידיות.

שיטות עבודה מומלצות

- 1) מוטיבציה - נטיעת רצון פנימי נלהב בלב התלמידים.
- 2) אהבה ואמון - בניית מערכת עשירה של אהבה ואמון בין הרב לתלמידים.
- 3) גיבוש חברתי - הפיכת מוסד הלימודים לחברה משפחתית, עליזה וגאה בעצמה.
- 4) התאמת תכנים - התאמת תכני לימוד יחודיים לתלמידים מתקשים.
- 5) יצירתיות - חיפוש אחר דרכי פעולה מגוונות בהתאם למציאות המשתנה כל העת. הדברים יבוארו בעזרת ה' להלן.

שער ראשון - מוטיבציה

פרק א. מה בין משמעת למוטיבציה?

כאשר ניגשים להפעיל תלמידים, מילת המפתח היא 'הכח המניע' - 'מוטיבציה' בלע"ז. אם המוטיבציה גבוהה - התלמיד יפעל בהתלהבות, בזריזות וביעילות. כשהיא נמוכה - הוא יעשה עבודה בינונית, כדי לצאת ידי חובה. ואם אין לו כל מוטיבציה - הוא פשוט לא יעשה כלום! כפי שנוכל ללמוד מן המעשה הבא.

זוג הורים באו אל יועץ, כדי לדון מה לעשות עם בנם ה"עצלן", המסרב לנקות את חדרו, לשטוף כלים, וללכת לקניות. היועץ: "האם הבן אוהב לשחק?"

הורים: "בודאי, הוא משחק במרץ ובהתלהבות".

היועץ: "לפני שנמשיך, נזכרתי במשהו חשוב, אנחנו צריכים זוג מתנדבים שינקו לנו את המשרד פעמיים בשבוע, האם אתם מוכנים?"

הורים: [יושבים מופתעים ולא יודעים איך להגיב...].

היועץ: "מוכנים או לא?"

האב [בכעס]: "בודאי שלא!"

היועץ: "אז אתם עצלנים!"

האב: "מה זה קשור? זו לא עצלות, אין שום סיבה בעולם שנשכים לעשות זאת".

היועץ: "זה בדיוק מה שאני מנסה לומר לכם. הבן שלכם, בדיוק כמוכם, אינו עצלן, אלא פשוט אין לו סיבה מספיקה לנקות ולסדר. אם אתם תשכילו לייצר סיבות שיגרמו לו לפעול בשמחה ובמרץ - הוא יעשה זאת!"

[עפ"י אל תחטאו בילד, ח"ב עמ' 162].

הוא אומר: כאשר אנו רואים תלמיד, שאינו רואה סיבה מספיקה להתאמץ, אזי התפקיד שלנו המהחנכים, הוא לייצר עבורו את הסיבות לפעול ולהתקדם.

והנה, בכל מוסד לימודים ישנם כללי משמעת מחייבים. החל מעניני סדר בסיסיים, כגון איסור להכות ולהתחצף. ברמה גבוהה יותר של הטלת משמעת, מחייבים גם נוכחות מלאה בזמני השיעורים והתפילות. וברמה גבוהה יותר, מחייבים לעמוד בהספק לימודים ומבחנים. בוודאי אין ספק שמשמעת הוא דבר הכרחי, בלעדיו לא ניתן לנהל שום מוסד לימודים.

אבל - המשמעת היא בסך הכל מסגרת חיצונית המאפשרת למוסד לתפקד. היא איננה מספקת כלל את התוכן החינוכי הפנימי. לכן, מלבד מערכת המשמעת במוסד, יש לפתח עוד מערכת נפרדת, עשירה הרבה יותר, של מוטיבציה פנימית, שהיא ורק היא בונה את התלמידים מבפנים לטווח ארוך.

ישנם מוסדות הטועים לחשוב כי ה"משמעת" היא היא ה"מוטיבציה". לשיטתם, אם נרגיל את התלמיד בכפייה לקום לתפילות, להכנס לסדרים, ללמוד את החומר וכו', זה יצמיח אותנו לתלמיד חכם ועובד ה'. סמך לדרכם מצאו בדברי "ספר החינוך" (מצוה טז) "האדם נפעל כפי פעולותיו... אחרי הפעולות נמשכים הלבבות". בהתאם לכך, עובדים הם בעיקר על משמעת, ולא משקיעים כמעט במוטיבציה פנימית.

אבל - הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל (מסילות חיים בחינוך ח"ב פרק יב)

מבהיר, שלא זו כוונת ספר החינוך! כי לשון ספר החינוך שם הוא: 'ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות', עכ"ל. ויש לשים לב ללשון: "אם יערה רוחו!" - המעשים החיצוניים יחוללו שינוי אך ורק אם הם באים מתוך התעוררות פנימית של האדם, מתוך החלטה נחושה שלו. אך אם הם מונעים על ידי כפייה חיצונית, הם יישארו מעשים חיצוניים ולא יחדרו לתוך הלב לעולם! האדם הזה יעשה מעשים שונים, והכל מן השפה ולחוץ. מסקנת הדברים היא, כפי שמנסח הגר"ח פרידלנדר (שם, חלק א', עמ' 102) כי התפקיד שלנו המהחנכים, הוא ליצור רצון אצל התלמיד.

הקוזאקים ששירתו בצבא רוסיה היו ידועים בחריצותם, הם היו סמל לזריזות, ובשל כך היו אימת הממלכות, שום דבר לא עמד בפניהם. כשרצו להמחיש זריזותו של אדם כלשהו, היו אומרים "זריז כמו קוזאק". אך ראה זה פלא, עם שחרורם מן הצבא חל מהפך בחייהם. הם החלו לחיות חיי בטלה ונהנתנות, היו רובצים מבוקר עד ערב במסבאות השיכר, שותים אלכוהול, ומעבירים את חייהם בבטלה. כשרצו להדגים ברוסיה חיים של בטלה ועצלנות, היו אומרים "כמו קוזאק משוחרר".

שאלו פעם את החפץ חיים זצ"ל, איך תתכן שתירה כה חריפה בין החינוך הקפדני שעברו, לבין התוצאה. והשיב החפץ חיים, אותם חיילים לא הזדהו עם העשייה, הם לא התחברו מבפנים למה שעשו. בכל בוקר הם אמנם קמו לעבודת הצבא, אך בליבם ציפו לסיום השירות הצבאי וכבר תכננו כי כשרק יוכלו - יישנו כל היום כולו. כשהרצון הפנימי נוגד את הפעולות, הן אינן משפיעות (עפ"י להתענג בין כותלי הישיבה, עמ' 178).

הדרך היחידה להצלחה אמיתית בחינוך, היא לטעת בליבו של החניך רצון פנימי עז ללמוד, להתקדם ולהתקרב להשי"ת. לגרום לו ללכת לישון עם החלטה פנימית ברורה: "אני רוצה מחר בבוקר לזנק כארי לעבודת הבורא". ולקום בבוקר עם שאיפה פנימית עזה "אני רוצה היום ללמוד בכל כוחי".

ויתחננו: "אנא, למדני תורה, הדריכני בעבודה". מנסיון, זה אפשרי, גם אצל צעירי דורנו.

להצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, ניתן לפנות לכתובת ymp803@gmail.com עם המילה 'הצטרפות'.

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה, בכל חלקי התורה מתוך הספר 'דרישה וחקירה', בעריכת יהושע לינטופ

איסורי הנאה - אינם 'ממון'

דאמר רבי אלעזר: שני דברים אינן ברשותו של אדם, ועשאן הכתוב כאילו ברשותו; ואלו הן: בור ברשות הרבים, וחמץ משש שעות ולמעלה (פסחים ו, ב).

מה שאין זכיה באיסורי הנאה, זהו רק לגבי דיני ממונות, אך מכל מקום הם שלו לענין איסורים. ולכן יכול לזכות בחמץ לעבור עליו על 'בל יראה' (שמות יג, ז), וכן לזכות בעבודה זרה לענין שיהיה דינה כעבודה זרה של ישראל, שאין לה בטלה עולמית (ע"ז מב, א).

ריטב"א (פסחים ו, ז ד"ה שני) נסס הר"ה, קצ"א (ש"ת ח"א סי' קעח). ונראה עוד צדיות ובערות (פסחים ע"ז כז).

מה שאיסורי הנאה אינם 'ממון', יש לבאר בשני אופנים:

א. כיון שהתורה אסרה את הדבר, והוא מוכרח לקיים דין התורה, נמצא שאינו יכול לקחת תשמישים מהדבר, ולכן אין זה נחשב 'ממון' נואין זה חסרון בחפץ עצמו, אלא החפץ הוא כמו כל החפצים, והתורה היא זו שמוחה בו שלא ליהנות.

ב. כיון שהתורה אסרה עליו את הדבר, הוא נעשה כעפרא בעלמא, ואכילתו אינה אכילה כלל. ואף שנראה לו שיש לו הנאה, באמת הנאה זו מזיקה לו, והרי זה כאילו אכל אכילה גסה.

חידושי הג"ק שקופ (נ"ק סימן ו ד"ה והנה יז).

איסורי הנאה - בלשון אכילה

אמר חזקיה: מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה - שנאמר (שמות יג, ג) 'לא יאכל חמץ' - לא יהא בו היתר אכילה. טעמא דכתב רחמנא 'לא יאכל חמץ', הא לא כתב 'לא יאכל' - הוה אמינא איסור אכילה - משמע, איסור הנאה - לא משמע.

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: כל מקום שנאמר 'לא יאכל' לא תאכל' לא תאכלו' - אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה [במשמע, עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה (פסחים כא, ב)].

מה שאמר רבי אבהו (שם), שהלשון 'לא יאכל' כולל איסור אכילה ואיסור הנאה, האם הם שני שמות ושני ענינים נפרדים, או שזהו שם איסור אחד. שיעורי הגר"צ פינקל (פסחים סי' ג אות ה), שיעורי הגר"ד פונדסקי (פסחים ס אות לה). ונראה עוד צדיות (ספר המלוות סי' קפז), ונחידושי הגרעק"א (פסחים ס אות לה). ונראה עוד צדיות (פסחים כז, א אות כ).

איסורי הנאה - פת שנאפתה בהם

תנו רבנן: תנור שהסיקו בקליפי עולה או בקשין של כלאי הכרם, חדש - יותץ, ישן - יוצן. אפה בו את הפת, רבי אומר: הפת אסורה, וחכמים אומרים: הפת מותרת. בישלה על גבי גחלים - דברי הכל מותר. והא תניא: בין חדש, ובין ישן - יוצן. לא קשיא, הא - רבי והא - רבנן. אימור דשמעת ליה לרבי משום דיש שבח עצים בפת, זהו גורם מי שמעת ליה (פסחים כו, ב).

מה שהפת אסורה לדעת רבי (שם), האם האיסור הוא משום שנהנה מהעצים של האיסור; או שבכח איסורי הנאה לאסור כל מה שנוצר מהם נהיינו שעל הלחם עצמו חל איסור, משום שהוא הנאה שבאה מאיסור הנאה.

צרכת אצרהס (פסחים כו, ז אות ז), וכעין זה צעירי יוסף (ס"ג פכ"ה ד"ה גרסינן). ונראה עוד צדיות (ע"ז מט, א, ע"ז רכ"א).

איסורים - חצי שיעור

גופא: חצי שיעור, רבי יוחנן אמר: אסור מן התורה, ריש לקיש אמר: מותר מן התורה. רבי יוחנן אמר: אסור מן התורה; כיון דחצי לאיצטרופי - איסורא קא אכיל. ריש לקיש אמר: מותר מן התורה, 'אכילה' אמר רחמנא - וליבא. איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: אין לי אלא כל שישנו בעונש ישנו באזהרה, כיון וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה, תלמוד לומר (ויקרא ג, יז) 'כל חלב'. מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא וכו' (יומא טד, א).

מה שחצי שיעור אסור, האם הוא איסור פרטי בכל איסור, מחמת גוף האיסור עצמו [שחצי שיעור חלב אסור מדין חלב, וכן כל כיוצא בזה]; או שהוא איסור כללי שלא לעשות חצי שיעור איסור.

ונפקא מינה כשאכל חצי שיעור חלב וחצי שיעור דם, האם לוקה מכת מרדות על כל אחד מהם נראה עוד בקטעים הבאים.

לפנת פענח (ש"ת ח"א סי' מח ד"ה וע"ד). ונראה צדיות (ויקרא ח"א ע"ז קנו), ושיח ערב (פסחים סי' ו אות ה).

האם סברת 'חזי לאיצטרופי' היא סיבת האיסור, או שאינה אלא סימן והוכחה, שכיון דחזי לאיצטרופי, בהכרח יש בו איסור.

ונפקא מינה כשאכל חצי שיעור ביום הכיפורים בסוף היום, שאין שהות לאכול כשיעור, שאם סברת 'חזי לאיצטרופי' זוהי סיבה הרי זה אסור, ואם היא סימן מותר.

וכן נפקא מינה [לנידון הנ"ל], אם יש על חצי שיעור שם האיסור, כגון חלב או טריפה, או שאינו אלא איסור בפני עצמו.

קובץ שמועות (לגר"א וסרמן, חולין לה, א אות מה).

לפי הדעה (שם) שחצי שיעור אסור מן התורה, נאמרו שני דינים בדבר: א. מהפסוק 'כל חלב' (ויקרא שם) לומדים, לאסור כל דבר שבהשלמתו תהיה עבירה. ומטעם זה גם בשבועה אסור חצי שיעור, שהתורה אסרתו מטעם הרחקה, כדי שלא יפגע באיסור. ומכל מקום אין זה שם האיסור של השיעור, אלא רק איסור כללי של הרחקה.

ב. מסברת 'חזי לאיצטרופי' לומדים, שבאותו חצי שיעור יש את שם האיסור של חלב וכדומה; שכיון שבצירוף עוד חצי שיעור אסרתו התורה, מוכח מכך שהוא דבר אסור בעצמותו, וממילא גם בחציו יש את אותו שם איסור. וחלק זה אינו שייך בשבועה, משום שכל האיסור הוא מחמת דיבורו, והוא אמר בפירוש רק שיעור שלם של אכילה.

אחינו (ש"ת יו"ד סי' כ"א אות ג), ונראה עוד צדיות (נדרים סי' יז ד"ה ונראה).

אכסוף נועם שבת

בענין השבת וקדושתה **בהוצאת 'קול האמונה' 079-5422643**

הרגשת השבת מערב שבת

בספר 'זכרו תורת משה' לבעל חיי אדם כתב:

יכול האדם להתכונן ולנסות כי כאשר יכוון את דעתו ותהיה יראת ה' בלבו באמת ויהיו מעשיו רצוים, אז בוודאי לאחר שטבל בערב שבת בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת, יבין בדעתו שנוספה לו נשמה יתירה, כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו, עד שתבער בו אהבת ויראת ה'. וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק אבל כשאין נשמתו טהורה לא ירגיש בקדושת שבת.

ה"חיי אדם" מעיד שזה בדוק ומנוסה, אז יש לנו לפחות משהו שיעורר את התשוקה, שתתלבה ותתלהב, האש של שבת קודש בליבנו, שתהא שלהבת השבת עולה ויוקדת, בוערת ומאירה...

קבלת את ההודעה של משה רבינו???

ואיתא בחידושי הר"ם שהרגשה זו שייך בכל אדם איתא בגמרא לך והודיעם וכו' לשון עתיד בכל ערב שבת קודש סמוך לכניסת השבת הולך משה רבינו ע"ה בעצמו לכל איש מישראל להודיעו ששבת היום ואפילו אם יהיה אדם סגור ומסוגר ירגיש קדושת השבת בעת כניסת השבת.

תוספת השבת מוציאה

אותנו מהגיהנם

כתוב בספר התגין [מביאו יסוד ושורש העבודה]:

"אם נשמתו של אדם בגיהנם, בכל יום ששי מוציאין אותה מגיהנם בעת שהיה רגיל בעה"ז לשבות. וכן בתוספת מקודש על החול במוצאי שבת, המאחר, מאחרין אותו שלא להכניסו לגיהנם. והממהר, ממהרין אותו להכניסו.

כך כותב גם ה"אפיקי ים" (ח"ב בסופו):

הכנה לשבת כראוי מציל מחיבוט הקבר יקדים בערב שבת קודש להכין עצמו לכבוד שבת קודש יתבונן במה שכתבו הספרים הקדושים כי באותו זמן שמקבל שבת פה בעולם הזה יקילו מעליו עונשי הגיהנם בעולם הבא וכבר כתב הרמב"ן ז"ל כי כל יסורי איוב רחמנא לצלן אינם כלום

נגד שעה אחת יסורי גיהנם והוא חשבון נורא וממילא הוא הדין לענין לצאת מן השבת.

שבתות למנוחה:

מה שקשה בענין רשעים בגיהנום שיש להם מנוחה בשבת דאדרבא בראותם הקדושה דשבת מתרבה צער החרטה אבל זה אינו דמשפט רשעים בגיהנום היינו צער מהלך זכוך טומאתם וכשקיבלו תוספת קדושה דשבת זה גופא הזיכוך שלהם.

ממתי מתחיל להתנוצץ אור השבת על האדם?

הפתעה גדולה ועוצמתית יותר נראה בדברי החפץ חיים,

החפץ חיים ז"ל בספרו שם עולם סוף פרק ד' כותב וז"ל:

ושמעתי בשם גדול הדור אחד שאמר לפי מה שידוע מחז"ל דמי ששומר שבת בעוה"ז אז גם שם אפילו אם נתחייב ח"ו עונש גיהנום עבור עוונותיו אינו נענש ביום השבת דנחשב לאיש ההוא זמן שבת מעת שהתחיל בע"ש להתעסק בצרכי שבת ומגן עליו זכות שבת ...

כמה כדאי, להשקיע, להקדים, זהו רווח לנצח נצחים,

ההצלה המופלאה של הרדב"ז בבי"ד של מעלה בזכות הקדמה של הכנת הבית לשבת

סיפר הגר"י אברמסקי זצ"ל על זקיניו הגאון הרידב"ז מצפת ת"ו שכשהיה רב בסלוצק חלה ונטה למות רח"ל, חזה בחלום הלילה שדנים אותו להפטר מהעולם. התחיל הרב ללמד זכות על עצמו, ולבקש על נפשו ואמר שהתחיל לכתוב חיבור חשוב על הירושלמי שהוא ספר חתום, השיבו לו שאף שהדבר באמת חשוב מאד, מכל מקום אין זה כדאי להוסיף לו עבור זה שנות חיים, כי דבר זה יכול להיגמר על ידי ת"ח אחר.

שוב חזר ואמר שעושה רבות במצות צדקה וחסד עבור יתומים ואלמנות ומשפחות עניות, והשיבו לו שיבואו גבאי צדקה אחרים וישלימו עבודת החסד שלו, ואין די בזה ליתן לו עבור זה אריכות ימים.

שוב חזר וטען שעושה רבות במצות תוספת שבת, מנהגו שבליל שישי כבר מוכן כל השבת, המפה פרוסה על השולחן, הפמוטות מוכנות להדלקה, כל מאכלי שבת מוכנים לכבוד שבת, והכל מוכן לשבת קודש. וביום השישי חושבים ובודקים מה שאפשר להוסיף עוד משהו תוספת לכבוד שבת, אולי עוד מאכל מיוחד, או לבוש מיוחד, או תוספת ניקיון מיוחד לכבוד שבת, והוסיף שאינו מאמין שיש עוד אחד כמותו שמכבד השבת.

והנה, דבר זה הכריע את הכף למעלה! ונתנו לו תוספת שנות חיים. וכשנתעורר מהשינה התחיל להרגיש יותר טוב, ומצבו הוטב עד שהבריא לגמרי, וזכה לגמור חיבורו על הירושלמי, ועלה לארץ ישראל, ובנה ישיבה של כמאה וחמישים תלמידים בעיה"ק צפת ת"ו זיעועכ"י.

הזכויות העצומות של המוסיף תוספת שבת

רבות שמענו, קראנו, על הסגולה הנפלאה של תוספת שבת. מגדולי המקובלים הקדמונים, ר"י גיקטיליא בספרו שערי אורה, מסביר לנו "איך זה עובד", אתה הופך זמן חול לזמן של קודש, הקב"ה הופך לך דבר שנראה שלילי לדבר טוב. דבריו המאירים, לפנינו.

לפי שהשבת קודש וסביבותיה יושביים חיילות של חול, לפיכך צריך האדם להקדים שלא יקצר גבול הקודש ולא יכניס טומאה בהיכל, שלא יאמרו עליו מסיג גבול רעהו, אבל ירחיב גבול לשכינה. ובהיותו מוסיף בשבת בכניסתו וביציאתו מחול על הקודש, נמצא שהוא מוסיף ומרחיב גבול הקודש. ובזכות זה בהיותו קורא לה', בצרה, מרחיב לו ה' גבול הקודש ומקצר

גבול הצרה, וזוכה לנחלה בלי מצרים וע"ז כתיב הרחיב ה' לנו. עכ"ל

הענין ללוות את השבת בשירות ותשבחות

קדמון נוסף מבאר את הענין, של תוספת השבת, בה אנחנו מראים את חביבותה של השבת והקושי מפרידתה. וכך כתב בספר תולעת יעקב: סוד מוצאי שבת להוסיף מחול על הקדש במוצאי שבת. מה שמוסיפים מחול על הקודש במוצאי שבת להורות ולהראות שאין רוצים ביציאת האושפיז הקדוש מביניהם, וקשה עליהם מאד פרידתו. ולפיכך, מעכבין אותו.

כד נפק שבתא, צריכין ישראל דלתתא, לאעקבא, דהא יומא רבא עלאה איהו. (אצטריך לאתעכבא עליה) ובהאי יומא, אושפיזא רבא ויקרא, קא שריא עליה, בגין כך בעי לאתעכבא, לאתחזא דלא דחקין באושפיזא קדישא. כדין פתחי ישראל ואמרי, (תהלים עח) והוא רחום וכפר עון וגו', דתקונא שפירא איהו בהאי ליליא, פון דדינא אתהדר לאתריה, מה דלא אתחזי כד עייל שבתא, דדינא אסתלק, ולא אשתכח. {כשיוצאת שבת, צריכים ישראל שלמטה להתעכב, שהרי הוא יום גדול עליון, {צריך להתעכב עליו} וביום הזה שורה עליו אורח גדול ונכבד, ומשום כך צריך להתעכב, להראות שלא דוחקים באורח הקדוש. [זוהר ויקהל רז א]

ומרוב חבתם בו מלויים אותו ונשלחך בשמחה בשירות ותשבחות... והכי איתמר במדרש, משל לכלה ומלכה שמלויין אותה בשירים ותשבחות. וכבר

להוסיף מחול על הקודש להרחיב גבול הקודש סוד השכינה ולהשיג גבול החול לקצר ממשלת אל אחר כי נפרדה מצד שמאל סוד ימי החול אז ומתחברת למעלה עם דודה המאיר עיניה ולטעם זה ישראל בניה מקדימין בקדושתה מבעוד יום והזהיר במצוה זו ירחיב לו השם בעת צרתו מדה כנגד מדה, ועליו נאמר [תהלים קיט] ואתהלכה ברחבה...

רמזנו למעלה סוד השבת הנקראת כלה ומלכה והכי אמרין בפרק כל כתבי [שבת קיט א] ובב"ר, ויכל אלהים ביום השביעי, אמר הקב"ה באו ואמרו שירה, פנים חדשות באו לכאן. כלומר בהכנסת שבת כלה שבאה מחדש, לומר שצריך להכניסו בשירות גם כן בשירות ותשבחות כשבא, וללוותו בתשבחות כשיצא. וכן נהגו...

שלום לאוהבי תורתך

שו"ת בעניני הפרשה והמועד □ הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א

על מהות המלחמה הרי אנו רואים שהיה חילוק בין המלחמה עם סיחון ועם עוג דבמלחמת סיחון מאריכה התורה על ירושת הארץ שנלקחה מהם ועיקר המלחמה כתוב כמעט ברמז ויכהו ישראל לפי חרב וירש את ארצו מארנן וכו' ויקח ישראל את הערים וכו' וכו' ובכל הפסוקים מדברים על הארץ ועל מה שעמון ומואב טהרו בסיחון, ובסוף כ' וישב ישראל בערי האמורי וגם סיבת המלחמה היה אעברה בארצך וכו' א"כ התורה מפרטת מה שנוגע לארץ ולא איך היה המלחמה, אבל בעוג כמעט לא מוזכר הארץ כ"א עצם המלחמה ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו ואח"כ וירשו את ארצו מזה אנו לומדים שאצל סיחון המלחמה היה כיבוש הארץ וזו היה באמת תחילת כיבוש א"י, אבל בעוג המלחמה היה להשמיד את עוג עצמו שהגיע זמנו לפרוע ממנו כל רשעותו מאז ומעולם ולכן המלחמה עם עוג לא כתוב לפי חרב כמו שכתוב בסיחון כי זה לא היה מלחמה רגילה אלא שלא כדרך הטבע וכמו דמביא רש"י בפסוק ל"ה משה הרגו כדאיתא בברכות דף נד דעקר טורא בר תלתא פרסי וזה עיקר המהות של המלחמה.

אמנם בספר דברים שם משה רבינו מבאר לישראל נפלאות השי"ת שעשה עם ישראל הרי הוא מפרט הניסים שהיו במלחמת סיחון ונך אותו ואת בניו וברש"י שם שהיה בנו גבור כמותו ואת כל עמו וכמשפך על מלחמת עוג שם הניסים שנעשו לישראל היה בכיבוש הערים וכמו שכותבת התורה ששים עיר כל חבל ארגוב כל אלה ערים בצורות חומה גבהה דלתיים ובריה לבד מערי הפרזי הרבה מאד ובמלחמת סיחון לא מוזכר הנס של כיבוש הערים רק ונלכוד את כל עריו ונחרם את כל עיר מתים כיון ששם כולם יצאו מעריהם לחוץ כדי להילחם וכמש"כ רש"י לעיל בפסוק כ"ג ויצא לקראת ישראל אילו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכבשה וכו' אמר הקב"ה מה אני מטריח על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם איש אלא נשים וטף, א"כ בעצם כיבוש הערים לא היה עיקר הנס כ"א בנצחון המלחמה וזה מה שמשפך על שכבשו אותו ואת בנו ואת כל עמו, אבל במלחמת עוג בעצם מה שהרגו את עוג זה היה ע"י משה בעצמו ומסתמא גם את בנו היה ע"י משה ומש"כ ויכו נתבאר שזה על כל עמו ולכן משה לא חזר בסיפור על הכאת בנו כי זה מה שהוא עשה וא"צ לפרט מה שהוא עשה ומשה מספר יותר את הנסים שה' עשה לישראל בכיבוש עוג וכיבוש הערים הבצורות כדי לחזקם שהם ראוים לנס וגם בכיבוש הארץ יראו שהם מנצחים וא"כ מבואר היטב דבדברים שם הסיפור הוא כדי להודות ולפרסם הנס הרי בסיחון הנס הגדול היה במלחמה שישראל השמידו גם את סיחון ובנו הגיבורים וגם את שאר עמו ובעוג הנס שעשה ה' עם ישראל היה הכיבוש של הערים הבצורות וכן המלחמה של משה לחוד ושל ישראל לחוד.

מי הכה את עוג מלך הבשן?

ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד (כא, לה) ויכו אתו, משה הרגו, כדאיתא בברכות (נ"ד ע"ב) עקר טורא בר תלתא פרסי וכו' (רש"י)

יש לדקדק, כיון שמשפך לבדו הכהו, אמאי נקט לשון רבים 'ויכו' ולא נקט לשון יחיד 'ויכה'.

עוד יש להעיר, דהכא כתיב 'ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו', ובמלחמת סיחון (לעיל פסוק כד) כתיב: 'ויכהו ישראל לפי חרב', ולא הזכיר בניו ועמו. ואילו בדברים (ב, לג) כתיב איפכא, דגבי מלחמת סיחון נאמר: 'ויתנהו ה' אלקינו לפנינו, ונך אתו ואת בניו ואת כל עמו', ואילו במלחמת עוג (שם, ג, ג) כתיב: 'ויתן ה' אלקינו בידינו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו', ולא מוזכר בניו.

הקדמה

יש להקדים את דברי הצ"ח בברכות (נד): שכתב, מה שאמרו שמשפך רבינו הרגו, לדעתי נרמז בכתוב דכתיב אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו, והיינו בידך ממש.

תירוץ א. ישראל הרגו את בניו ואת עמו

הגור אריה כתב לבאר, דמה שכתב 'ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו', הכי קאמר, משה וישראל הכו אותו ואת בניו ואת עמו, ומיהא משה היה הורג את עוג, וישראל הרגו את בניו ואת עמו, נמצא שכולם היו הורגים אותו ואת בניו ואת עמו.

תירוץ ב. משה התגלמות של כלל ישראל

בקול מבשר (זי"צ"ק), מאמר יחיד דאתו רבים מיניה כרבים דמיא) כתב, שבאמת משה הרגו, אבל משה איננו פרט ואינו יחיד, אלא הוא התגלמות של כלל ישראל.

וכן כתב בברכת איש (שי"ן, פרשת כי תבוא) דאע"פ שמשפך הרגו מ"מ נחשב כאילו הכלל ישראל הרגוהו דהא כולם כאחד ביחד עם משה רבינו יצאו למלחמה, וכמו בכל מלחמה שיוצאים צבא שאע"פ שיתכן שאיזה יחידים היו שנצחו במלחמה מ"מ נחשב לכיבוש של רבים של כל אנשי המלחמה.

תירוץ ג. ישראל הוא משה

וכע"ז בחיי דוד (מינצר) כתב, לפי מה שכתב רש"י (לעיל פסוק כא) שמשפך הוא ישראל וישראל הוא משה והלכך הכא דמשה הרגו כתיב ויכו אותו ללמדך שמשפך הוא ישראל, ולעיל שישפך הכו אותו ויכהו ישראל ללמדך שישפך הוא משה.

תירוץ ד. חילוק בין מהות המלחמה להכרת טובה לה' ובישוב הקושיא השניה, כתב בעיוני רש"י דכאן התורה מלמדת לנו את מהות המלחמה שהיה עם סיחון ועוג, ואילו בדברים התורה מלמדת אותנו בחיוב להכיר ולהודות לה' על גודל ניסיו וטובותיו עמנו והנה כאן שהנידון

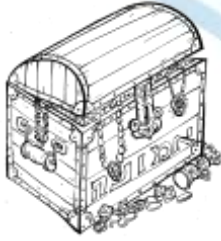

זכרון בספר, ושים באזני יהושע. וכן במקומות אחרים. וכן אמרו, שמשה היה ירא כשאמר השם אם יראה איש באנשים האלה, ולא נזהר להיות נשמר. עכ"ל. ומבואר שחיפש הקב"ה עלילה על מה לקיים הגזירה, ואינו בדרגת חטא שראוי להענש עליו. והמלבי"ם (דברים יז), וז"ל: 'כל ענין הכאת הסלע היה רק עלילה, כדי לתלות מיתת משה ואהרן בענין קל לכבודם, שלא לאמר שמתו בעבור חטאים קודמים'. עכ"ל. ומפורסמים דברי האגרא דכלה (פרשת ואתחנן), וז"ל: 'דהנה בעוה"ר ביום שחרב בית המקדש נטלו ישראל

איפופסין על עונותיהם (ויקרא רבה פי"א רמז ז), דהשם יתברך כיפר להם במה ששפך חמתו על עצים ואבנים. ומשום הכי לא רצה השם יתברך אשר משה יכנס לארץ, דידוע דלא שלטו הגוים במעשי ידיו (סוטה ט), ואם כן לא היה אז מקום לשפוך החמה על עצים ואבנים, והיה ח"ו וכו". עכ"ל. ומבואר מכל זה שלא היה זה חטא ממש, אלא עלילה מאיזה טעם לתלות בו מיתת משה רבינו. ובזה לא שייך אין חטא בא לידו.

מרגליות שאול

חידושים ומכתבים מגדולי הדור מתוך כתבי הגה"צ רבי שאול מרגליות זצ"ל

עניני תפילה

הגאון רבי יהודה קנר שליט"א

עניית אמן לברכת כהנים למתפלל עם הש"ץ

מי שמתפלל שמו"ע ביחד עם הש"ץ והגיעו לברכת כהנים האם מותר לו לענות אמן על ברכת הכהנים. ובמתניתין ברכות פרק ה' משנה ד' מצינו דש"ץ לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטיורף ובתיו"ט שם דן שמש"כ ואם הבטחתו שנושא את כפיו רשאי קאי גם על עניית אמן. ולכאורה נראה דה"ה למי שמתפלל ביחידות. מיהו הב"ח בסימן קכ"ח פירש שדוקא ש"ץ מותר לענות אמן שזה חלק מן התפילה שלו וא"כ לא הוה הפסק משא"כ ביחיד שלא נתקן נשיאת כפים אצלו. הוה הפסק.

אי עמידת הכהנים פנים כנגד פנים מעכבת

יל"ד במי שראה בברכת כהנים כהן ששכח להסתובב כלפי הקהל האם צריך להעיר לו ע"ז באמצע נשיאת כפים או לא. ונראה שזה תלוי האם הדין שיהיה פנים כנגד פנים מעכב. ובסוטה איתא דצריך שיהא פנים כנגד פנים אך לא מבואר שם אם זה מעכב. ובשו"ת נודע ביהודה מהדו"ק סימן ה' דן אי

עמידה בברכת כהנים מעכבת, ומביא דבשו"ת שב יעקב ס"ל דאינו מעכב. מיהו הנודב"י חולק עליו וס"ל שכיון שהוקש נשיאת כפים לעבודה, אם כן העמידה מעכבת. ומביא שהרמב"ם בהלכות תפילה פרק ד' כותב שכך למדו מפי השמועה כה תברכו בעמידה וכו' והיינו שזה מעכב בדיעבד. והנה הרמב"ם שם מביא גם את הדין שיהא פנים כנגד פנים. ולפ"ז זה מעכב וא"כ בנידון דידן עליו להעיר לכהן אף באמצע ברכת כהנים להסתובב שיהא פניו מול הקהל.

אמירת ברכת כהנים בקול רם

יש דין בברכת כהנים שצריך לאומרו בקול רם, ויל"ע כשאומרו בקול רם אך יש רעש מבחוץ שגורם שלא ישמעו אותו האם יוצא ידי חובתו. והיינו האם הדין של קול רם הוא ביחס לכהן או כלפי הציבור. ובמשנה ברורה סימן קכ"ח סקנ"ג מביא פרי חדש שקול רם הוה כדי שהציבור ישמעו אותו. מיהו יש להעיר מגמרא קידושין ע"א עמוד א' דאיתא שם שרוב כהנים לא ידעו את שם המפורש ורק הצנועים ידעו ואמרוהו והיו מבליעים זאת בנימת אחיהם. ולכאורה הא אלו הצנועים אפילו שאמרו בקול רם לא שומעים אותם ואיך יצאו ידי חובתם אלא ש"מ שהעיקר הוא שהוא יגיד בקול רם.

צירוף מניין לעומדים בב' חדרים שיש בהם גיפופים

אם יש ב' חדרים של ביהכנ"ס וביניהם יש מחיצה שיש בה פתח רחב יותר מ' אמות יש לדון אי חשיב כחדר אחד או כב' חדרים. ונפק"מ ביש חמשה בני אדם בחדר זה וחמשה בני אדם החדר השני האם מצטרפים למנין.

והשאלה היא דקי"ל בהלכות עירובין שאם יש פרצה יותר מעשר אמות אין לזה שם פתח אלא פירצה, האם זה נאמר כן גם לענין תפילה וא"כ בנידו"ד חשיב כחדר אחד. והנה בהא דקי"ל בעירובין דפתח יותר מעשר חשיב לפרצה יל"ד האם זה נאמר רק לחומרא כגון במבוי שיש בה פרצה יותר מעשר דאסור לטלטל בה אע"פ שיש שם לחי או קורה אבל להקל לא אמרינן כן או דלמא לא שנא. ומצינו דנחלקו בשאלה זו המחבר ומג"א באו"ח סימן ש"ס סעיף ג' דקי"ל דאסור לטלטל בקרפף שהוא יותר מבית סאתים, ואם יש ג' קרפפות ובב' החיצונים יש יותר מב"ס ובקרפף האמצעי יש סאתים עם גיפופים, לדעת השו"ע אם האמצעי אינו פתוח יותר מד' אמות מותר לטלטל בה ואם זה פתוח יותר מ' אמות עי"ז חשוב פתוח לשתי קרפפות שהם יותר מסאתים ואסור לטלטל בה אך המג"א שם חולק וס"ל שאם פתוח יותר מ' אמות נחשב הכל כמו קרפף אחד שדרים בו ג' אנשים דבכה"ג מותר להם לטלטל כל צרכם. ולפ"ז בנידון דידן לענין מנין שיצטרף לדעת השו"ע לא אמרינן לקולא שיותר מ' הוה פירצה א"כ לענין צירוף למנין לא נאמר הך קולא וחשיב כפתח ולא כפרצה והוה כב' חדרים שאינם מצטרפים אך להמג"א דאף לקולא אמרינן דפתח י' הוה פירצה א"כ הכא נמי לענין

תפילה חשיבי כחדר אחד. ויש לצרף שאפילו לדעת השו"ע, כתב בשו"ת הרשב"א [מובא בשו"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן ט'] שאם רואים במקצת זה את זה הוה כמו בית אחד לענין תפילה ושפיר מצטרפי.

ש"ץ שנוכח באמצע תפילתו שהתפלל כבר

מי שהתפלל מנחה ואח"כ בא שוב לבהכנ"ס כי שכח שהתפלל כבר, וביקשוהו להיות ש"ץ ובאמצע התפלה נזכר שהתפלל כבר. הנה אי נזכר באמצע חזרת הש"ץ יכול להמשיך כיון שהוא מוציא בזה את הציבור אך אי נזכר בלחש בפשטות צריך להפסיק. ואי אפשר לומר שמכאן והלאה יהא לנדבה כיון שלא התחיל עד דעת כן. מיהו בגמרא ראש השנה דף ל"ד ע"ב מבואר דהא דש"ץ מתפלל נמי לחש היינו לסדר תפילתו, ולפ"ז הכא נמי בנידון דידן יהא מותר לו לסיים תפילתו כדי להסדירו עבור חזרת הש"ץ.

ש"ץ שטעה בתפילת מנחה בשבת והמשיך בתפילת חול

חול

יש לדון בש"ץ שטעה בשבת במנחה ובמקום לומר אתה אחד אמר אתה חונן מי אמרינן דדינו כיחיד וצריך לסיים ברכת אתה חונן ואחר כך ימשיך אתה אחד או דלמא כיון שהש"ץ מוציא את הרבים ידי חובתן והרבים אינם צריכים עכשיו לברכת אתה חונן אינו צריך לסיים. עוד יל"ע אפילו אי נימא דצריך לסיים הברכה אם צריך לסיימו בקול רם או שיכול לגמור בלחש. ובשו"ת שואל ומשיב חלק ה' מהדורא שתיתאה סימן כ"ב כותב מפסיק מיד הציבור לא עשו אותו שליח להתפלל תפילת חול אך בכך החיים סימן רס"ח כותב דש"ץ דינו כיחיד.

שביבי חיים

וארטים נפלאים לפרשת השבוע מתוך שיעורו של הרה"ג רבי חיים אייזנבאך שליט"א
ניתן לשמוע את השיעור בקו השיעורים הקצרים, שמספרו: 072-380-9143 שלוחה 6

הנמוכה ביותר, ואח"כ יהיה כאזוב שזוהי מידה בינונית, וזה על דרך התשובה שסלל הרמב"ם (דעות פ"ב ה"ב) שאם התנהג במידה מסוימת לצד אחד (לא טוב), אזי ירחיק לגמרי לצד השני (לצד טוב בצורה מחמירה ביותר), ואח"כ ילך על הדרך הבינונית, וכל זה נצרך רק במצורע שחטא וצריך לחזור בתשובה, אבל לגבי טהרה - שאדם רוצה להטהר מטומאתו, כתבה התורה את הסדר מגדול עד קטן, שהרי אין הפרה באה לכפר על חטא, אלא לטהר. (ר' חיים קנייבסקי זצ"ל)

פרשת קרח - לבני חוץ לארץ

א. "ויקח קרח בן יצהר בן קהת" (ט"ז, א) פירש"י שנחלק על כך שמינו את אליצפן בן עוזיאל לנשיא, כיון שהוא היה בנו של עוזיאל שהיה רק הרביעי מבני קהת, ולא מינו אותו שהוא בנו של יצהר שהוא בנו השני של קהת. ויש להבין והלא אם הוא דורש ישירות שיבחרו במי שקודם יותר, א"כ יש לו למחות ע"כ שנבחרו בני קהת ולא בני גרשון שהוא היה הבכור, ובכלל מדוע בחרו בלוי שהוא השלישי ולא בראובן שהוא הראשון. אלא בהכרח שהכל היה רק תירוץ בשביל הנגיעה האישית שהיתה לו, ובאמת לא זו היתה התביעה שלו.

(החיד"א)

ב. "ויקומו לפני משה" (ט"ז, ב) הנה תמיד כאשר משה היה נכנס למחנה היו כל העדה קמים בפניו, והם רצו שלא לקום בפני משה, אך ידעו שאם לא יקומו יגערו בהם, ולכן הם כבר קמו קודם שמשה הגיע, כדי שלא יצטרכו לקום בפניו, וזהו "ויקומו לפני משה" לפני שמשה הגיע.

ג. "רב לכם בני לוי" (ט"ז, ז) פרש"י קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו, אומרים שמטעם זה ביקשה חנה אם שמואל שהיה מצאצאי קרח, שבנה יהיה לא חכם ולא טיפש, דהיינו שלא יהיה כמו

הסבא קרח, שלא צריך להיות חכם מדי.

ד. "ואהרן מה הוא כי תלינו עליו" (פסוק י"א) הנה האדם נמדד בכוסו כיסו כעסו, אבל את אהרן הכהן א"א לבדוק בכוסו, כיון שאסור לו לשנות יין, ובכיסו א"א כיון שצריך להעשיר אותו משל אחיו, וא"כ הדרך היחידה לבדוק זה רק בכעסו, וזהו "ואהרן מהו" אם תרצה לדעת מיהו אהרן "כי תלינו עליו" זה ע"י תלונות עליו.

(שלל רב)

ה. "וישלח משה לקרא לדתן ואבירם" (י"ב) פירש"י מכאן שאין מחזיקין במחלוקת. וביאר החתם סופר את הלשון מחזיקין שזהו מלשון חזקה, שהחזקה נעשית בג' פעמים, והנה דתן ואבירם כבר חלקו עם משה ב' פעמים, כמובא בפרשת שמות כאשר היכו אחד את השני ומשה אמר לרשע למה תכה רעיק, ובפעם השנייה שחלקו עם משה במן שהם השאירו עד בוקר כנגד ציווי משה, אז כאן היה אפשר לומר שזה חזקה שהם רבים עם משה ושלא ילך לחפש שלום, אך לא כן היה, אלא שמשה לא רצה להחזיק במחלוקת.

ו. "כי תשתרר עלינו גם השתרר" (ט"ז, י"ג) לכאן הרי משה היה ענו מכל האדם, ואיך העלו על דעתם לומר כן. וביאר ר' משה מקוברין שמשה רבינו היה כ"כ עניו עד כדי שאפ"י את עניויותו הצליח להסתיר, והיה נראה בעיניהם כאילו מבקש שררה.

ז. "אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו" (ט"ז, י"ד) מדוע לא מתו דתן ואבירם בג' ימי אפילה של מכת חושך במצרים, מפני שאע"פ שהיו רשעים

א. "ולמה העליתנו ממצרים וגו' לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון" (כ', ה') התלוננו על כך שחסרים חמשה דברים "זרע" זה חטה ושעורה "ותאנה וגפן ורמון", וכולם מהשבעת המינים, אבל על זית ותמר שהם שמן ודבש לא התלוננו שחסרים, כיון שהם היו במן, שהרי טעמו של המן כצפיחית בדבש, וכן היה טעמו כלשד השמן, וממילא לא חסרו להם.

(משך חכמה)

ב. "ושחט אותה לפניו" (י"ט, ג) בתרגום יונתן בן עוזיאל אומר שצריך לבדוקה מ"ח טריפות. ויש להבין והלא הגמ' בחולין (יא). אומרת, שכיון ששורפין את הפרה בשלמותה א"א לבדוקה ופטורה מלבדוקה, וא"כ מדוע הצריך יונתן ב"ע שיבדקו. אמנם ע"פ הברייתא דמלאכת המשכן (הובא בתוס' שבת כב: ד"ה "וכי") שעמוד העגן היה משקף כל דבר שנסתר מעיני בני אדם, ויהיה אפשר לראות מבחוץ מה יש בתוך חבית, וזה היה נגלה ע"י העגן. ולפ"ז יבואר שאמנם כל פרה אדומה לדורות, פטורה מבדיקה כיון שא"א לראותה, אבל בפרה אדומה שבמדבר שהיה אפשר לבדוקה ע"י העגן, היה צריך לבדוק מ"ח טריפות.

(ר' שאול מאמסטרדם)

ג. "ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל" (כ', ט) מכך שכל בני ישראל בכו את מיתת אהרן, מוכח שלא היו רוצחים בשוגג כלל במדבר, ואע"פ שמחנה לוי היה מקום לניסת רוצחים בשוגג, מ"מ לא היו כלל רוצחים בשוגג, שהרי אם היו רוצחים שברחו למחנה לוי, היו צריכים למות במיתת אהרן, שהרי עכשיו נשתחררו לביתם, ומוכח שלא היו כאלו.

(משך חכמה)

ד. "ויבכו את אהרן שלשים יום" (שם) ויש להבין, שהרי חז"ל אומרים (מו"ק כז:): שצריך לבכות מת ג' ימים ומדוע בכו ל', וכן במשה בכו ל' יום ומדוע.

אולם במדרש (ילקוט ראובני יתרו)

מובא שמשה היה שקול כעשרה אנשים, ולפ"ז מובן שבכו אותו ל' יום שזה עשרה פעמים ג', שצריך לבכות לכל אדם, וכיון שמשה ואהרן שקולים הם, א"כ גם אהרן היה שקול כעשרה, וצריך לבכותו ג"כ ל' יום כנגד י' אנשים.

(שו"ת נשאל דוד)

ו. "זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור" (י"ט, ב) "צוה" בגימ' 101, אם אדם רוצה שאצלו תחקק התורה, תלמד 101 פעמים, "לאמר" - לא מר, כלו' לא במרירות אלא בחשק ובנעימות.

(תורת הפרשה)

ז. "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא" (י"ט, ט"ו) כל מי שיש לו פה פתוח, שלא שומרו מלדבר דיבורים אסורים, טמא הוא.

(חפץ חיים)

ח. "יען אשר לא האמנתם בי" (כ', י"ב) הנה העונש של משה ואהרן היה בכך שהכו את הסלע. והק' ר' אהרן לוי רבה של וישא, מה החסרון בכך שהיכו את הסלע, הרי עיקר הנס שהיה שהוציא מים, ומה כ"כ נפ"מ אם ע"י דיבור או מעשה. ותירץ שהתורה דרכיה דרכי נועם, ובמכות ואלומות אין קידוש ה'.

(טעמו וראו)

ט. "ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת" (י"ט, ו) כאן מובא לפי הסדר של גובהם, ובמצורע אם מביא ביום את הדברים הללו, אומר הפסוק "עץ ארז שני תולעת ואזוב", והביאור הוא שאצל מצורע שזה בא בשביל לכפר עליו על שדיבר לשוה"ר, מביאים עץ ארז על כך שהוא הרגיש גבוה כארז מעל חבירו כאשר דיבר עליו, ואומרים לו להרגיש עניו כתולעת שני, שהיא

היתה להם חביבות אר"י, כמו שרואים כאן שהתלוננו על זה שלא נכנסו לארץ, משמע שאם היו נכנסים לארץ מיד לא היו מתלוננים.

(בשם הגר"ח זוננפלד)

ח. "אם כמות כל האדם ימותון אלה" (ט"ז, כ"ט) לכאורה אחרי שמשה דיבר את הדברים האלו שאם ימותו בצורה רגילה לא ה' שלחני ואם בריאה יברא ה' וכו', יוכלו קרח ועדתו לשוב בתשובה, ולא יענשו, וא"כ תהיה הוכחה שח"ו לא צדק. וי"ל שהלשון של הפסוק מדוקדק "ימותון אלה", האנשים "האלה" בעודם ברשעותם צריכים להבלע בארץ, אבל אם יחזרו בתשובה,

שזו אינם האנשים האלה אלא אנשים אחרים ואינם צריכים ליענשו, ולא תפרך ההוכחה, ואדרבה לא יצטרכו בכלל.

ט. "ואם בריאה יברא ה'" (פסוק ל') לכאורה מה הבריאה החדשה כאן, והלא הרבה פעמים יש רעידת אדמה, ונפתח חור בארץ. וי"ל שאכן הארץ נפתחת ברעידת אדמה, אבל אינה נסגרת, דכאן פי הארץ נסגרה לאחר כך, וזהו הבריאה המיוחדת כאן.

(רמב"ן)

ביאורי תפילה

כוונות על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב' הרה"ג רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א

תקע בשופר גדול לחרותנו

ע"פ הפסוק בישעיהו "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור וכו'" וע"פ הפסוק בזכריה ו' עליהם יראה ויצא כברק חיצו וה' אלוקים בשופר יתקע והלך בסערות תימן". ע"פ רבינו בחיי בענין עקידת יצחק על הפסוק "וירא והנה איל וכו'" הסיבה שקיבוץ הגליות יהיה ע"י תקיעת שופר. כי הוא השופר מאילו של יצחק ובו תקעו במתן תורה כמו שנאמר וקול שופר חזק מאוד ובו יתקעו בזמן הגאולה וקיבוץ גליות. ומשתי סיבות האחת כמו כי ביום המלכת הקב"ה תוקעים היינו ראש שנה יום בריאת העולם ומתן תורה הוא שלב נוסף שבו קיבלו ישראל את התורה ובגאולה העתידית שימלוך על כל העולם. וההמלכה העתידית תתפרסם בכל

העולם גם במקומות הנידחים ביותר ע"י קיבוץ הגליות כמו שנאמר ובאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים. וסיבה שניה כי אילו של יצחק מכפר על עוונותיהם של ישראל כמו שנאמר והנה איל אחר נאחז בסבך נאחז כאשר ישראל נאחזים בעוונות ומסתבכין בצרות תקיעה בשופר של איל מכפר עליהם. ישראל וגם בגאולה העתידית יצטרכו ישראל לכפרת עוונות כדי לקבצם מן העמים לכן יתקע בשופר גדול ע"כ. ולפי פירוש זה גדול פירושו שירבה מחילתם וכפרתם.

ושא נס לקבץ גלויותינו

לשון נס על פי הפסוק בפרשת חקת בענין נחש עשה לך שרף ושים אותו על נס פרש"י על כלונס וכו' ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו וכן על פי הפסוק בפרשת כי תשא במעשה העגל ויבן מזבח ויקרא שמו ה' ניסי ופרש"י הקב"ה עשה לנו כאן נס גדול. נראה שפירושו שהתשועה תראה כנס היינו הנהגה מחוץ לגדרי הטבע בצורה ברורה ומוחשית כשם שרואים דבר גבוה הנמצא על כלונס. והבקשה היא במיוחד על קיבוץ הגליות כי בענין זה יש מקום לטעות אחרי משיחי שקר למיניהם המתיימרים לקבץ את הגליות ללא פרסום והחלת שם ה' על קיבוץ הגליות ואף תוך כדי מרידה בה' לכן אנו מבקשים שיעשה על ידי נס ניכר וברור כי רק אז יתקדש ויתעלה שם ה' בקיבוץ הגליות. וזהו לשון שא נס, תן פרסום לקיבוץ הגליות כדי שתתפרסם מלכותך בכל העמים ובכל העולם.

וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ

היות וקיבוץ הגליות היא מלכות ה' על כל העולם, והיות ומלכותו קיימת כאשר יש אחדות בעם ישראל כמו שכתוב בפרשת וזאת הברכה "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" ופרש"י מתי הקב"ה מלכם בהתאספם יחד באגודה אחת. לכן אנו מבקשים שגם בקיבוץ הגליות תהיה אחדות בעם ישראל וכך תתפרסם מלכותו בכל העולם.

ברוך אתה ה' מקבץ נדחי עמו ישראל

ברכת הגאולה היא ממך ומכח מציאותך ותתחזק ברכת הגאולה ותגאלנו במהרה.

השיבה שופטנו כפראשונה

כמו שכתוב יראי אלוקים אנשי אמת שונאי בצע. וגם הכוונה למנהיגים כמו השופטים שהיו בימי שפוט השופטים.

ויועצנו כבתחלה

בימי הנביאים ובזמן המקדש היו נועצים בקב"ה עצמו ע"י הנביאים וע"י האורים והתומים.

והסר ממנו יגון ואנחה

גם מינוי דיינין כשרים יש בכוחם להסיר יגון ואנחה כפי שמובא בדברי רש"י בשם הספרי בפרשת שופטים "צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ וכו'" כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן

על אדמתם. וכן מי שמתיעץ בקב"ה ע"י אורים ותומים ונביאים בוודאי לא יבא לידי יגון ואנחה.

ומלוך עלינו אתה ה' לבדך

כשיש מנהיגים צדיקים ודיינין כשרים המביאים את דבר ה' באמת ללא תערובות וזיופים, אזי מידה כנגד מידה גם הקב"ה מולך עלינו באמת ללא יכולת לשום גורם אחר, לשלוט עלינו כלל.

בחסד וברחמים יצדקנו במשפט

וממילא כאשר השלטון של ה' לבד אין מקום למקטרגים אז יש רק חסד

ורחמים. וצ"ב חסד הם הטובות עצמם שהשם עושה עימנו והרחמים הם סיבה שיגמול עימו את הטובות והיה צריך להקדים רחמים לחסד. וכפי שמצינו בברכת מודים "הטוב כי לא כלו רחמך והמרחם כי לא תמו חסדיך" הקדים רחמים לחסדים. וי"ל שאכן כאשר אדם צריך לזכות כדי לקבל טובה צריך תחילה רחמים אבל בברכה זו הטובה תבא אליו בזכות מציאות הדיינים הכשרים וכפי שמצינו בפרשת שופטים [דברים ט"ז כ'] צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ וכו' ופרש"י כדאי הוא מינוי דיינים כשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתם. ולכן הקדים חסדים היינו טובות שכבר יש זכות עליהם לקבלם ואח"כ מבקש רחמים על להבא. ואז תצדקנו במשפט כי כשאין קטיגור נצא זכאים.

ברוך אתה ה'

ברכת אהבת הצדקה במשפט היא ממך ומעצם מציאותך ותתחזק ברכה זו וצדקנו במשפט

מלך אוהב צדקה ומשפט

צ"ב הרי מצינו בפרש"י שמשפט הוא שם לשלושת השלבים במשפט, טענות הצדדים, פסק הדין והעונש. וא"כ מדוע הקב"ה שכולו רחמים אוהב משפט. ועוד צדקה אינה משפט. אלא כפי המבואר בברכה זו אנו מבקשים על מצב שבמשפט לא יהיו מקטרגים כי ה' ימלוך עלינו לבדו ואז במשפט לא יהי טענות הקטיגור וממילא פסק הדין יהיה כולו רחמים ע"פ מידתו של הקב"ה נמצא שהדין הוא ע"פ צדקה. ולפ"ז אוהב צדקה ומשפט פירושו צדקה במשפט. הקב"ה אוהב משפט כזה שיכול לעשות בו צדקה כאשר הוא מולך עלינו לבדו ואז אין מקטרגים.

מחודדים בפיך

חידון לשולחן השבת על פרשת השבוע **הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א**

חידון מחודד

1. נראה כטמאה, אולם היא זריקת טהרה.
2. ה"חיפושית" שלא נגמרה.
3. מופיע כתכלת, כבין אחיות וכמונע טומאה מכלי.
4. מפרקי הנזמים ישלמו הפרה.
5. מה עשה אדום כיוסף הצדיק.
6. המשלים גורם בכי לנשים.
7. מי היא "גברת ארץ ישראל" ומתי יצאה לקראת גבירתה.

חידון לפי סדר א-ב

- א. הדומה בפרשתנו לפר' בשלח (כא, יז)
- ב. ימותו אתנו בחסרון המים (כ' ד)
- ג. מהדברים החסרים במדבר (כ' ה')
- ד. בה נלך (כ יז)
- ה. סרבנים (כ, י)
- ו. מוזכר בספר מלחמות השם (כא, יד)
- ז. הוזכר בתחילת הטהרה ובתחילת הטומאה (י"ב, יד)

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבוע, ומופץ בעיקר בדוא"ל, ובו י"ט מדורים:

מדורי ההלכה והעיון:

- א. מדור 'אורות אילת השחר', ובו עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל אילת השחר זצוק"ל [מהספר 'כאיל תערוג'].
- ב. מדור 'דובבות שפתי חיים', ובו שו"ת ממרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל, מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א. באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.
- ג. מדור 'מתיקות התורה', ובו חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, משולחנו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א [מלוקטים מתוך סדרת הספרים 'חשוקי חמד' בהסכמתו].
- ד. מדור 'אוצר היסודות והחקירות', ובו חקירות ויסודות מרבותינו ראשי הישיבות, ושאר מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר הא-ב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת יהושע לינטופ.
- ה. מדור 'מרגליות שאול', ובו חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הרה"ג רבי שאול מרגליות זצ"ל. ישר כח לבני משפחתו שיבדלחט"א, ולרה"ג רבי מרדכי שמחה ברנט שליט"א.

מדורי הפרשה:

- ו. מדור 'אוצרותיהם אמלא', ובו פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא', מדרשותיו של מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א.
- ז. מדור 'פניני פרשת השבוע', ובו פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א.
- ח. מדור 'עשרה מי יודע', ובו קושיה בעניני הפרשה עם עשרה תירוצים, מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה' [וכל הזכויות שמורות להם], בעריכת יהושע לינטופ.
- ט. מדור 'שמחת התורה', ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א.
- י. מדור 'שלום לאוהבי תורתך', ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א.
- יא. מדור 'ליקוטים וסיפורים נפלאים', בעריכת הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א.
- יב. מדור 'סיפור ושאלה בצידו', לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה יובא בשבוע שלאחר מכן.

- א. כמוהו כמת, לטומאה (י"ט, טז)
- ב. עושים עם האזוב (י"ט, יח)
- ג. אותה שלח משה לרגל (כא, לב)
- ד. הנטמא באוהל המת (י"ט טו)
- ה. כינו את המן (כא, ה)
- ו. לא יהיה בפרה האדומה (י"ט ב) מתה בקדש (כ א)
- ז. ממנו נעשה ה"שרף" בגין הלשון (כא ט)
- ח. הצטוה לדבר אליו (כ, ח)
- ט. יצא לקראת ישראל (כא לג)
- י. מחלקי הפרה, הנשרפים (י"ט, ה)
- יא. המונע טומאה מכלי (י"ט, טו)
- יב. עיר בקצה גבול אדום (כ, טז)
- יג. המקום הנשקף על פני הישימון (כא כ')
- יד. משה הצטוה לעשות לו, כדי להחיות (כא, ח)
- טו. נכתב על סיחון, ומשתמשים בו על ערי הקודש (כא כז).

יג. מדור 'מחודדים בפיך', ובו חידות לפרשת השבוע, מאת הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א.
יד. מדור 'שביבי חיים', ובו פנינים נפלאים לפרשת השבוע, מאת הרה"ג רבי חיים איזנבאך שליט"א.

מדורים שונים:

טו. מדור 'מתיקות שבת הארץ', דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בענייני השמיטה, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'זמתוק האור', מאוצרו הגדול של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.
טז. מדור 'שתולים בבית ה', ובו ענייני חינוך, מהרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א.
יז. מדור 'נפלאים מעשיך', ובו עובדות נפלאות ומחזקות, בתורה ויראת שמים, בדרך כלל מהרה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א.
יח. מדור 'אכסוף נועם שבת', ליקוט נפלא בענין השבת וקדושתה, בהוצאת 'קול האמונה'. לפרטים נוספים: 0795422643 AO795422643@gmail.com
יט. מדור 'ביאורי תפילה', ובו כוונות ופירושים על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב', מאת הרה"ג רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א.

הקובץ מעוטר באיורי המאייר התורני הנוזע הרב יוני גרשטין שליט"א, תשואות חן לו.

© כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין. אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

מרן רשכבה"ג רבי אהרן יהודה ליב שטינמן ב"ר נח צבי זצ"ל מרן רשכבה"ג רבי שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל מו"ר הגאון רבי אברהם סטפנסקי ב"ר מיכאל זצ"ל הרה"ג ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל הרה"ג ר' משה רייך ב"ר לייב זצ"ל סבי הרה"ג ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל סבתי מרת יוכבד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל סבי הרה"ג ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל סבתי מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל סבי הרה"ג ר' יעקב אריה הלוי הורן ב"ר שלום זצ"ל סבתי מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל סבי הרה"ג ר' עמנואל פילץ ב"ר יצחק מרדכי זצ"ל סבתי מרת מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל מרת אינא רבקה ולדנברג ע"ה ב"ר משה זצ"ל הרבנית רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל הרה"ג ר' משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל מרת אלישבע מונק ע"ה ב"ר נפתלי הלוי זצ"ל מרת רבקה בת דניאל ומלכה ע"ה.